

**TUNNUSTUKSEN SOSIAALITYÖ - INTEGROIVA
KIRJALLISUUSKATSAUS TUNNUSTUSTEORIAAN SOSIAALITYÖN
TUTKIMUKSESSA**

Riikka Miettinen
Maisterintutkielma
Sosiaalityö
Yhteiskuntatieteiden ja
filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2022

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Tekijä Riikka Miettinen	
Työn nimi Tunnustuksen sosiaalityö- integroiva kirjallisuuskatsaus tunnustusteoriaan sosiaalityön tutkimuksessa	
Oppiaine sosiaalityö	Työn tyyppi Maisterintutkielma
Aika syksy 2022	Sivumäärä 67 sivua + 1 liite (5 sivua)
Ohjaaja Marjo Kuronen	
Tiivistelmä Maisterintutkielmassa tarkastelen tunnustusteoriaa ja sen hyödyntämistä sosiaalityön tutkimuksessa. Tutkimuksen tarkoituksena on laajentaa ymmärrystä tunnustuksesta sosiaalityön kontekstissa. Tutkielman teoreettinen viitekehys koostuu sosiaalityön tutkimuksessa hyödynnetyistä Axel Honnethin, Charles Taylorin ja Nancy Fraserin tunnustusteorioista. Tutkimuksen menetelmänä on integroiva kirjallisuuskatsaus ja analyysimenetelmänä on sisällönanalyysi. Aineisto koostuu 18 kansainvälisestä ja vertaisarvioituista tutkimusartikkelista, jotka ovat julkaistu aikavälillä 2010–2022. Artikkeleiden julkaisu kieli on englanti. Tutkielman tutkimuskysymykset ovat; 1) millaisia asioita sosiaalityössä on tutkittu käyttämällä tunnustusteoriaa sekä 2) mitä on tunnustuksen sosiaalityö? Tutkimuksen keskeisinä tuloksina ovat sosiaalityön tunnustustutkimus, joka koostuu tunnustuksesta sosiaalityön teoriassa ja praktiikassa. Sosiaalityön tunnustustutkimusta on suunnattu myös rakenteelliseen tunnustukseen sekä tunnustuksen ja tunnustuksen epäsuhtien seurauksiin. Toinen keskeinen tulos on tunnustuksen sosiaalityö, mikä on ihmisoikeustyön ulottuvuus, jota sosiaalityö harjoittaa tunnustusta edistäväillä työorientaatioilla. Tunnustusta edistäväillä työorientaatioilla sosiaalityö osallistuu tunnustustaisteluihin, joissa sen rooli on toisinaan olla välitön osapuoli, sillä tunnustuksen epäsuhta voi estää häpeän lamaannuttamia yksilöitä ryhtymästä tunnustustaisteluihin.	
Asiasanat:	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

TAULUKOT

TAULUKKO 1	Aineiston hakulausekkeiden testaus	34
TAULUKKO 2	Aineiston artikkeleiden sisäänotto ja poissulkukriteerit	36
TAULUKKO 3	Aineiston koonti tietokannoista.....	37
TAULUKKO 4	Aineiston artikkeleiden julkaisukanavat.....	38
TAULUKKO 5	Aineiston artikkeleiden julkaisuvuodet	39
TAULUKKO 6	Aineiston artikkeleiden julkaisumaat.....	39
TAULUKKO 7	Näyte luokkien muodostumisesta	42

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	TUNNUSTUKSEN TEORIAM, KLASSIKOT JA NYKYSUUNTAUKSET	9
2.1	Tunnustusteoriat	9
2.2	Tunnustusteorian klassikot	13
2.3	Tunnustusteoriat nykyaikana	16
3	TUTKIMUKSEN TEORIAVIITEKEHYS	20
3.1	Tunnustusteoriat sosiaalityön tutkimuksessa	20
3.2	Tunnustusteorian keskeiset käsitteet	22
3.3	Tunnustusteorian soveltamisesta sosiaalityön tutkimuksessa.....	25
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	28
4.1	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	28
4.2	Integroiva kirjallisuuskatsaus	29
4.3	Aineisto.....	32
4.3.1	Aineiston haku.....	32
4.3.2	Aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit	35
4.3.3	Aineiston esittely	37
4.4	Sisällönanalyysi	40
4.5	Eettinen tarkastelu	42
5	SOSIAALITYÖN TUNNUSTUSTUTKIMUS	44
5.1	Tunnustus sosiaalityön teoriassa ja praktiikassa.....	44
5.2	Rakenteellinen tunnustus	50
5.3	Tunnustuksen ja tunnustuksen epäsuhtien seuraukset	51
6	TUNNUSTUKSEN SOSIAALITYÖ	53
6.1	Tunnustusta edistävät työorientaatiot	53
6.2	Tunnustuksen sosiaalityö ihmisoikeustyönä.....	56
7	YHTEENVETO	58
7.1	Johtopäätökset	58
7.2	Pohdinta	61
	LÄHTEET	63

LIITTEET

1 JOHDANTO

Ihmisoikeudet ovat syksyllä 2022 paljon median otsikoissa yhtäältä Ukrainan sodan myötä, toisaalta sinne hyökänneen Venäjän sisäisen yhteiskunnallisen tilanteen myötä. Sosiaalityö on ihmisoikeustyötä ja sillä on oma osansa ihmisoikeuksien toteutumisen edistämässä niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla. Tässä maisterintutkielmassa tutkitaan sosiaalityön osuutta ihmisoikeustyössä tarkastelemalla tunnustuksen sosiaalityötä. Yleisesti tunnustuksen näkökulmasta voidaan keskustella esimerkiksi siitä, tunnustaako valtio maassa oleskelevat paperittomat maahanmuuttajat ihmisoikeuksia omaaviksi kansalaisiksi tai sen omat eläkeläiskansalaiset heidän hyvinvoinnin edistämisen arvoisiksi. Tunnustus sosiaalityön kontekstissa on tutkimuksen kiinnostuksen kohde.

Sosiaalityön asiakkaat ovat yleensä yhteiskunnan kaikkein heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä. He eivät itse pysty tai omaa riittäviä voimia ajaa omaa asiaansa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Erityistä tukea tarvitsevat ne, joilla on erityisiä haasteita saada ja hakea tarvitsemiaan sosiaali- ja terveyspalveluita kuten vammaiset, vanhukset, ja lapset vammansa tai sairautensa perusteella. Sosiaalityöntekijä on asiakkaansa rinnalla kulkija, joka auttaa asiakasta yhteiskunnan palvelurakenteissa asioidakseen sekä arjesta selviytyäkseen. Tässä tehtävässä häneltä vaaditaan korkeaa etiikkaa ja oikeudellista osaamista. Vaikka asiakkaiden tarpeet sosiaalihuollolle ovat erilaisia, kaikkia asiakkaita yhdistää tarve saada tunnustusta (Hirvonen 2020, 9).

Sosiaalityöntekijä voi kehittää kykyään ja taitojaan asiakkaidensa tunnustamiseen ja tunnistamiseen esimerkiksi perehtymällä tunnustusteoriaan. Sennettin (2004, 13) mielestä meidän tulisi kehittää myönteisiä tapoja ilmaista kunnioitusta ja arvostamista, jotka ovat tunnustuksen ulottuvuuksia. Maisteritutkielmassani on tarkoitus tutkia tunnustusteorian mukaista tunnustusta sosiaalityössä. Tunnustus tai sen vaje näkyy sosiaalityössä esimerkiksi asiakkaiden kokemuksissa, joissa heitä kertomansa mukaan kohdellaan epäkunnioittavasti. Vaikuttaa siltä, että saadakseen muilta kunnioitusta, sosiaalityön asiakkaat eivät saa olla heikkoja ja avuntarpeessa olevia. Itsekunnioituksen ajatellaan sosiaalityön asiakkaiden keskuudessa kohentuvan, jos he tulevat materiaalisesti omillaan toimeen. (Sennett 2004, 13).

Tunnustusta käytetään yksilön persoonan rakentumisen kuvaamiseen sekä poliittisena käsitteenä. Ihminen haluaa tulla huomioiduksi, samalla kun hän haluaa olla huomaamaton. (Hirvonen 2020, 11, 17.) Esimerkiksi sosiaalihuollon asiakkaat kokevat saavansa muilta huomiota pelkästään heidän kohtaamiensa ongelmien ja näiden kanssa kamppailuun tarvitsemansa avun varjolla (Sennett 2004, 13). Niemi (2020, 271–272) viittaa Honnethin (1995) tunnustussuhdeteoriaan ja toteaa, että tunnustuksen ulottuvuuksien kunnioitus, arvostus ja välittäminen ymmärrystä voidaan syventää ja koota teoreettiseksi kehykseksi tunnustussuhdeteorian avulla. Hänelle tunnustuksen ulottuvuudet ovat myös sosiaalityön arvoja. Tunnustussuhdeteorialla nämä arvot liitetään yhteen itsekunnioituksen, itsearvostuksen ja itsestä välittämisen kanssa. (Niemi 2020, 271–272.)

Työelämässä olen havainnut ristiriidan asiakkaan edun ja itsemääräämisen kunnioittamisen välillä. Tästä kimpoaa innostukseni tutkia tunnustussuhdeteoriaa sosiaalityössä, johon pääsin tutustumaan sosiaalityön opinnoissa hyvinvoinninetiikan kursilla. Olen tehnyt ensimmäisen työurani pelastusviranomaisena. Pelastusviranomaisena olen nähnyt, mitä sosiaalityöntekijän tekemät ratkaisut ovat tarkoittaneet heikoimmassa asemassa olevien ihmisten turvallisuuden kannalta. Mieleenpainuvuin tapaus oli oman kotinsa tulipalossa menehtynyt vanhus. Hän oli

kahdeksankymppinen, huonosti liikkuva, muistisairas, kunnan kotipalvelun asiakas, joka asui yksin useiden kymmenien kilometrien päässä kuntakeskuksesta. Sosiaalityöntekijöiden kehotuksista huolimatta hän ei ollut halunnut siirtyä kuntakeskukseen vuodeosastolle odottamaan hoivakotipaikan vapautumista. Sosiaalityöntekijät päätyivät muistisairaahan vanhuksen toivomusta noudattamaan itsemääräämisen kunnioittamisen nimissä.

On tietysti kärjistys väittää edellä mainitun onnettomuuden syynä olevan sosiaalityön kyvyttömyys hahmottaa vanhuksen rajallista kykyä itsemääräämiseen, enkä tähän aio ryhtyä. Tapaus on silti konkreettinen esimerkki seurauksista joihin Niemen (2020, 277) mainitsema sosiaalityössä oleva jännite asiakkaan itsemääräämisen kunnioittamisen ja hänen auttamisensa välillä voi johtaa. Sosiaalityöntekijälle itsemääräämisen maksimoiminen on houkuttelevaa, johon löytyy normitus perustuslain perusoikeuksista. Niemi (2020, 277) kuitenkin muistuttaa, että rajalliseen itsemääräämiseen kykenevän asiakkaan itsemääräämisen kunnioittaminen voi tarkoittaa toimimista asiakkaan tahdon vastaisesti eli esimerkiksi pakottamalla vanhus hoivakotiin.

Tutkielman rakentuu tunnustusteoriaperinteen kuvaamisesta sekä tutkimuksen toteuttamisen kuvaamisesta. Johdantoa seuraavassa luvussa kaksi esittelen tunnustusteoriaa yleisesti sen klassikoiden ja nykysuuntausten valossa. Tämän jälkeen luvussa kolme käyn läpi sosiaalityön tutkimuksessa sovellettua tunnustustutkimusta, joka on tämän tutkielman teoreettinen viitekehys. Tutkimuksen toteuttamista avaam luvussa neljä. Luvuissa viisi ja kuusi käyn läpi tutkimukseni tuloksia ja luvussa seitsemän teen yhteenvetoa tutkimuksesta johtopäätösten ja oman pohdinnan kautta.

2 TUNNUSTUKSEN TEORIAM, KLASSIKOT JA NYKYSUUNTAUKSET

2.1 Tunnustusteoriat

Olympialaisissa yleisö kannustaa urheilijaa tekemään parhaansa ja yleensä seurauksena on ennätystulos. Urheilija uskoo kannustavassa ilmapiirissä kykyihinsä, ja lamaantuu epäonnistuessaan moittivan yleisön edessä. Urheilumaailman esimerkki voidaan todeta myös arkielämässämme, vaikkapa sosiaalityön asiakastyössä. Työtön ihminen kaipaa toisilta ihmisiltä, esimerkiksi sosiaalityöntekijältä huomiota, joka ei ole tuomitsevaa. Silti työttömän kokonaan vaille huomiotta jääminenkin voi johtaa mitättömyyden kokemukseen. Mitättömyys eli itsearvostuksen lasku korostuu, kun vaille huomiota jää itselle läheisissä tai arvokkaissa ihmissuhteissa. Mutta mitättömyyden kokemus voi olla tuloksena, kun kokee jäävänsä vaille yhteisöltä saatua huomiota tai yhteisö leimaa yksilön johonkin stereotyyppiseen luokitteluryhmään. Kannustava huomio urheilijalle tai työttömän osaamisen esille tuominen ovat esimerkkejä tunnustuksesta, joka liittyy ihmissuhteisiin. Tätä tarkastellaan tunnustuksen filosofiassa. (Hirvonen 2020, 10–11.)

Tunnustusteoriat ja niiden käsitteellinen viitekehys on rakentunut neljän teoreettisen taustaoletuksen varaan. Tunnustuskäsitteistö on monimielistä. Jo suomen kielessä

sana *recognition* saa ainakin merkitykset tunnustus ja tunnistus. Tunnustaminen on lähtökohtaisesti positiivista ja tunnustetuksi tuleminen on inhimilliseen elämään kuuluva tarve. Minuutemme ja identiteettimme rakentuminen on riippuvainen vuorovaikutuksesta muiden kanssa. Filosofi Hegel on keskeinen hahmo tunnustusteorian kehittymisessä. Sittemmin näiden taustaoletusten tarkempaan jäsentämiseen ja kritiikkiin on viime vuosina tarttunut tunnustusteorian tutkimuskirjallisuus yhdessä teorian uusimpien suuntauksien kanssa. (Koskinen 2020, 154.)

Tunnustusta saadaan, koska yksilöllä on jokin persoonan piirre tai ulottuvuus, johon tunnustus kohdistuu. Näitä tunnustettavaksi tekeviä piirteitä yksilöllä voi olla useita. Yhtä aikaa ajatellaan, että tunnustetut piirteet ja ulottuvuudet ovat todellisia, jos tulemme tunnustetuiksi. Tunnustuksella on rakentava rooli ihmisen kehityksessä, sillä ihminen kasvaa suhteessa toisiin, ja ihmissuhteilla on tässä merkitystä. Itseasiassa tunnustukselliset ihmissuhteet kehittävät biologisesta ihmisestä persoonan. Lapsuuden jälkeenkin, merkityksellisyyden kokemukset kulkevat sosiaalisen elämän laadun kanssa rintarinnan. Tunnustuksen filosofiaa pohdiskelevat tunnusteoreetikot pitävät yksilöpersoonan olemassaoloa riippuvaisena toisista persoonista yhteisössä. He määrittävät vuorovaikutuksen ja yhteisön ajatteluun kykenevän persoonan olemassaolon perustaksi. Tunnustus on yhteisössä vuorovaikutteista toimintaa, joka rakentaa persoonan. (Hirvonen 2020, 12–13.)

Tunnustuksen kohdentumisen paikantamiseen persoonan rakentumisessa voidaan hyödyntää psykologista personuutta eli ajattelun taitoa, kognitiivisuuden kykyä ja kielellisyyttä. Kohdentaminen rikastuu, kun tarkasteluun otetaan mukaan myös statuspersoonaa eli persoonien tunnustetut sosiaaliset statukset. Tunnustusteoriat sisältävät edellä kuvatun kokonaisnäkemyspersoonasta, mutta ne tuovat persoonan kuvaukseen myös muita elementtejä. Tunnustus on nykyäskäsitteen mukaan joko yksi- tai moniulotteista. Tunnustuksella on useita muotoja, esimerkiksi rakkaus, kunnioitus ja arvostus. Lisäksi moniulotteinen tunnustus on historian muovaamaa, sillä se mitä psykologisia piirteitä pidetään tunnustuksen kannalta

olennaisina tai mitä persoonan statukseen kuulu, vaihtelee historiallisen ajankohdan mukaan. (Hirvonen 2020, 13–15.)

Tunnustusteoriat voivat määritellä tunnustusta filosofian ohella myös politiikan ulottuvuudella. Tällöin peruslähtökohtana on ajatus tunnustuksen tarpeellisuudesta, jotta ihminen voisi saavuttaa vahvan identiteetin ja kokea elämänsä arvokkaaksi. Ihminen haluaa tulla tunnustetuksi siihen identiteettiryhmään, johon kokee itse kuuluvansa. Voidaan ajatella ihmisten ja ryhmien kamppailevan tunnustuksesta, kun he kamppailevat poliittisesti. Tähän ihmisen ja ryhmän ajavat kokemukset tunnustuksen puutteesta, joka aiheuttaa vahinkoa ja pahoinvointia. (Hirvonen 2020, 15.)

Tunnustuskamppailut, kuten naisten äänioikeutta ajava liike tai mustien kansalaisoikeustaistelu (Särkelä 2020, 117), voivat olla yhteiskunnallisten muutosten energiaa. Universaali kamppailu tunnustuksesta ajaa tasa-arvoista ja yhtäläistä tunnustusta kaikille. Taustalla on ajatus yhtäläisestä jaetusta ihmisyydestä, joka toimii perustana yhtäläisille ihmisoikeuksille. Partikulaarinen tunnustuskamppailu nostaa esiin jonkun syrjityn ryhmän halun saada arvostusta erityispiirteilleen, jotka kokevat tärkeiksi, mutta ovat olleet halveksittuja ryhmään kuulumattomien kesken. Tunnustuskamppailuiden välille voi syntyä jännitteitä, kun yhtäläisten ihmisoikeuksien arvostus edellyttää samuutta ja erityisyyden arvostus kytkeytyy erilaisuuteen. (Hirvonen 2020, 16.)

Tunnustuskamppailuiden välinen jännite on uhka tunnustuksen toteutumiselle. Tunnustuksen toteutumista voi haitata myös välinpitämättömyys toisten kärsimyksiä kohtaan ideologisista tai materiaalisista syistä johtuen. Tunnustuksen politiikka tarkastelee ehtoja ja tilanteita, joissa erilaisten puhujastatusten myöntäminen tai epääminen nähdään oikeutettuna. Vastapuolen argumentteja ei kuunnella, kun on tarkoitus evätä puhujastatus. Argumenttien kuunteleminen nimittäin tarkoittaa vastapuolen tunnustamista relevantiksi puhujaksi. (Hirvonen 2020, 16.)

Nykyaikaisen ja Hegeliltä vaikutuksia saaneen tunnustusteorian peruskivet valettiin vuonna 1992 Charles Taylorin ja Axel Honnethin julkaisuissa *The Politics of Recognition* ja *Kampf um Anerkennung*. Julkaisut muovasivat nykyaikaisen tunnustusteorian ydintä sekä käsitteen ja teorianmuodostuksen tulevaisuuden peruselementtejä. (Koskinen 2020, 153.) Taylorin essee *The Politics of Recognition* sisältää tekstiä, jota hän julkaisi vuonna 1991 ilmestyneessä kirjassaan *Ethics of Authenticity*. Tunnustuksen rooli identiteetin muodostumisessa on kirjan painopiste, kun essee keskittyy monikulttuuriseen tunnustuksen politiikkaan tarkastellen autenttisuuden ideaalia. Taylor osoittaa tunnustuksen olevan inhimillinen vakio tai tarve, jonka avulla arvioidaan autenttisuuden eli aitouden ideaalia. (Laitinen 2020, 97–98.) Tiivistettynä autenttisuus on nykyaikaisen individualismin suuntaus, joka yksilönvapauden korostamisen ohella mallintaa myös yhteiskuntaa (Taylor 1991, 72). Taylor ehdottaa, että ymmärtääksemme tunnustuksen politiikkaa meidän on huomioitava autenttisuuden ihanne tarkastelussa. Taylor toi tuotannollaan keskustelun valokeilaan teorian tunnustussuhteista ja monikulttuurisuudesta. Vaikka tunnustus on inhimillinen tarve, vääränlainen tunnustus voi olla sorron muoto. (Laitinen 2020, 97–101.)

Taylor esittelee kaksi tunnustuksen politiikan päämuotoa: universaalien kunnioituksen politiikka sekä erojen politiikka. Erojen politiikka liittyy vaatimukseen tunnustuksesta identiteetille, mikä on kullekin omalaatuista mutta ei universaalisti jaettavaa. Universaali kunnioituksen politiikka hakee tunnustusta universaaleille oikeuksille. Taustalla on ajatus yhtäläisestä ihmisarvosta, jossa ihmisten kyvyt ovat keskeisiä. Nämä kaksi tunnustuksen politiikkaa voivat olla keskenään konfliktissa, jossa ne taistelevat tunnustuksesta eroille ja tunnustuksesta universaalisuudelle. (Laitinen 2020, 103–104.)

Honnethin on kunnostautunut tunnustuksen filosofian tutkimusalalla. Tarkemmin hän nimeää tutkimusalansa sosiaalifilosofiaksi, mikä eroaa moraalifilosofiasta tai poliittisesta filosofiasta. Sosiaalifilosofia keskittyy vääryyden kokemusten tarkasteluun moraaliperiaatteiden tai poliittisten periaatteiden puolustamisen sijaan.

Tunnustuskamppailuiden ja muiden sosiaalisten konfliktien moraalisen logiikan tarkastelulla Honneth osoittaa, miten vallitseva normisto voi muuttua ongelmalliseksi ja joitain ihmisryhmiä sortavaksi. (Särkelä 2020, 116–118.)

Honnethin mukaan tunnusteoria liittyy ihmisten sosiaalisuuteen ja sosiaalisuus ilmenee ihmisten välisinä tunnustussuhteina. Vuorovaikutus rakentaa ihmisen persoonaa ja vastavuoroiset tunnustussuhteet kehittävät ihmisen itesuhdetta samalla, kun ihminen todentaa itseään. Sosiaalisuus tunnustusteoreettisesti rakentuu sosiaalisina käytäntöinä, tunnustussuhteita sääntelevinä sosiaalisina järjestyksinä sekä tunnustuskamppailuina, joiden myötä tunnustussuhteet muuttavat muotoaan. Ihminen kasvaa tunneilmaisuun, moraalisten kysymysten pohdintaan sekä yhteisön ylläpitoon osallistuvaksi eettisesti mielekästä elämää toteuttavaksi sosiaalseksi toimijaksi juuri tunnustuskamppailuissa. Tunnustuskamppailussa ihminen hakee tunnustusta erityisille ominaisuuksilleen, yleisille oikeuksilleen sekä yksilöllisille kyvykkyyksilleen ja aikaansaannoilleen. (Särkelä 2020, 115, 120.)

Tunnustusteoriat ovat kriittistä yhteiskuntafilosofiaa, joiden merkitys yhteiskuntafilosofisten ilmiöiden selittäjänä on noussut. Yhteiskunnat ovat moninaistuneet ja identiteetin tunnustamiseen perustuva politiikka on tässä kehityksessä vahvistunut. Tunnustusilmiö on keskeinen osa ihmiselämää ja tulee olemaan sitä, vaikka identiteettipolitiikan muodot ajan myötä heikentyisivät. Tunnustuksen ilmiöt ulottuvat henkilökohtaisesta tasosta institutionaaliseen tasoon. (Hirvonen 2020, 17.)

2.2 Tunnustusteorian klassikot

Tunnustusteoriaa voidaan löytää valistusajan ajattelijan Jean-Jacques Rousseauin teoksista Tutkielma eriarvoisuudesta (1755), Yhteiskuntasopimuksesta (1762) ja Emilestä (1762). Näissä teoksissa Rousseau yhdistää vapauden, vastavuoroisuuden normin sekä itsensä löytämisen toisissa. Rousseaulle vapaus ja tunnustus ovat käsitteellisessä yhteydessä. Vapaus edellyttää, ettei alistu toiselle eikä alista toista.

Vapautta normittavaksi muodostuu vastavuoroinen kieltäytyminen toisen alistamisesta. Teoksessaan *Tutkielma eriarvoisuudesta* Rousseau osoittaa, ettei edellä mainittu tunnustuksen erityistapaus voinut Ruousseaun aikaisessa maailmassa toteutua, jossa eriarvoisuus ja vapauden puute olivat todellisuutta. *Yhteiskuntasopimuksessa* Rousseau puhuu legitimiistä poliittisesta yhteisöstä, joka vallitsee, kun kansa lainsäätäjänä pyrkii yhteiseen hyvään ja kansalaiset tunnustavat säädetyt lait ohjenuorina. Tunnustus on poliittisen yhteisön legitimitietin olemassaolon ehto. Teoksessa *Emile* Rousseau täsmentää vastavuoroisuuden normiaan. Vastavuoroisuuden koulu on myötätunnon koulu, mikä syntyy asettuessa kärsivän asemaan. Tunnustussuhde voi syntyä yksilön ja niiden välille, joilla on valmius vastavuoroisuuteen. (Mäki 2020, 26–42.)

Saksalainen Johan Gottlieb Fichte on ensimmäinen saksalainen tunnustusteoreetikko, joka käsitteli tunnusta teoksessaan *Luonnonoikeuden perusteet* (1796). Ihminen järkiolentona on Fichten mukaan vapaa järkiolento, josta hän tulee tietoiseksi, kun toinen jo itsensä vapaana järkiolentona ymmärtävä haastaa ensimmäisen vapauden. Voidakseen esittää haasteen, on haasteen esittäjän ensin tunnustettava haasteen vastaanottaja vapaaksi järkiolennoksi. Haastajan haastettavaan kohdistama tunnustus on motivoiva asenne tai mentaalinen akti. Intersubjektiivinen tunnustus haastajan ja haastettavan välillä kytkeytyy tunnustukseen institutionaalisesti välittyneessä kontekstissa tunnustuksen kohteen institutionalisoitujen oikeuksien kantajan roolin kautta. Institutionaalisessa kontekstissa tunnustus on kolme asiaa. Ensinnäkin valtio myöntää yksilöille oikeuksia eli tunnustaa nämä oikeuspersooniksi. Toiseksi yksilöille valtio on institutionaalisen persoonan eli juridisten oikeuksien ja velvollisuuksien järjestelmän takaaja. Kolmanneksi yksilöiden välistä vastavuoroista eli horisontaalista toisen tunnustamista oikeuspersooniksi. Intersubjektiivinen tunnustus on riippuvainen yksilöiden välisistä asenteista, mutta institutionaalinen tunnustus on tästä riippuvuudesta vapaa. (Ikäheimo 2020, 45–57.)

Tunnustuksen teorian peruskiven on muurannut saksalainen filosofi Georg Wilhelm Friedrich Hegel. Hänen tuotannostaan tunnustuksen kannalta merkityksellisin on

teos *Hengen fenomenologia* (1806). Hegel väittää, että tunnustus on ihmiselle perustarve. Ihmisen perustarpeet rakkaus, arvostus ja kunnioitus tyydyttyvät vain toisten ihmisten tietoisella myötävaikutuksella, mikä kertoo ihmisestä sosiaalisena olentona. Ihminen tulee Hegelin mielestä tietoiseksi itsestään minänä suhteiden kautta, joita minällä on toisiin. Hegelille tunnustuksessa on kysymys moraalisesti relevanttien ominaisuuksien tunnistamisesta, mihin liittyy aktiivinen asenne eli muiden tunnustaminen itsen kaltaisena. Nämä tunnustussuhteet ovat sosiaalisten olioiden ja ominaisuuksien kuten oikeuksien ja valtion olemassaolon perusta. Hegelin tunnustusajattelun keskiössä on näkemys siitä, että tunnustussuhteet muuttavat suhteen molempia osapuolia. Teoksessaan *Hengen fenomenologia* Hegel osoittaa tarinallisesti, kuinka yksilö itse oppii näkemään toisen vertaisenaan. Tunnustuksesta kamppaillaan herra/renki asetelmassa, jossa toinen osapuoli ensin alistetaan. Tunnustus on yksipuolista, vain renki tunnustaa herran, mutta tunnustus ei tyydytä herran tunnustuksen tarvetta, kun sen saa epävapaalta rengiltä. Vain tunnustuksen ymmärtäminen vastavuoroisena voi tarkoittaa, että rengiltä saatu tunnustus tuottaa herralle tunnustuksen tarpeen tyydytystä. Vastavuoroisuuden puuttumista tunnustussuhteesta voi määritellä myös keinona siirtää toiseen ominaisuuksia, joita ei halua itsessä tunnistaa. Tällöin tunnustuksen epäjä on itseasiassa kyvytön joiltakin osin ymmärtämään itseään, toista tai maailmaa. (Roman-Lagerspetz 2020, 63–76.)

Hegeliläisen tunnustusteorian toi Suomeen Johan Vilhelm Snellman. Teoksellaan *Oikeusoppi* (1840) Snellman tulkitsee Hegelin *Oikeusfilosofia* teosta. Snellman pohtii tunnusta sopimusoikeuden avulla. Sopimus on mahdollinen olentojen välillä, jotka pitävät toisiaan vapaina ja tasavertaisina olentoina. Jo tämä oletamus vapaudesta ja tasavertaisuudesta edellyttää tunnustuksen, jossa sopimus ilmentää persoonien välistä suhdetta. Sopimuksella omaa vapautta ei voi luovuttaa. Snellmanin lähtökohta tunnustukseen liittyy persoonan vastuullisuuteen. Saadakseen tunnustusta toimien positiivisista seurauksista, persoonaa on pidettävä vastuullisena toimiensa negatiivisista seurauksista. (Lagerspetz 2020, 78–87.)

Snellman on Hegelin seuraaja ja monessa nämä ajattelijat jakavat näkemyksensä tunnustuksesta. Molemmille perhe on yhteiskunnan perusmuoto. Hegel näkee vastavuoroisen tunnustuksen perusmuotona rakkauden, mitä Snellman ei tunnustuksen muotona mainitse. Oikeudet ja sosiaalinen arvostus tai solidaarisuus ovat molemmille tunnustuksen muotoja. Erot ajattelijoiden välillä tulevat esille, jos tarkastelu kohdistetaan naisten asemaan. Hegel pitää naisia rajoittuneina olentoina ja kyvyttöminä vastavuoroisuuteen, jota tunnustus edellyttää. Koska naisille subjektiivinen vapaus ei ole oikeus vaan heidän päämääränsä elämässä on perhe, jättää Snellman teoretisoinnissaan naiset tunnustussuhteiden ulkopuolelle. Silti perhe, johon nainen kuuluu, tunnustetaan persoonana osaksi yhteiskuntaa. (Lagerspetz 2020, 89–90.)

Edellä kuvatut eroavaisuudet Snellmanin ja Hegelin välillä ovat myöhempien lukijoiden tekemää analyysiä heidän tuotoksistaan. Snellman itse totesi olevansa eri linjoilla Hegelin kanssa määriteltäessä kansalaisyhteiskuntaa. Tarpeiden järjestelmä on Hegelin konstruoima kansalaisyhteiskunta. Snellman pitää vastenmielisenä ajatusta oman edun tavoittelusta hyvän yhteiskunnan välttämättömänä edellytyksenä. Hänelle kansalaisyhteiskunta on lainalaista, pikemminkin oikeuksien järjestelmä, jossa yhteiskunnan jäsenten toimintaa säätelee positiivinen laki. Lain olemassaolo tarkoittaa, että ne, jotka laki tunnustaa kansalaisiksi puolestaan tunnustavat lain päteväksi. Kansalaiset myös tunnustavat toisensa kansalaisiksi. Tätä varten kansalaisten on ymmärrettävä lain käsite. (Lagerspetz 2020, 90–91.)

2.3 Tunnustusteorian nykyaikana

Tunnustusteorian uusimmat suuntaukset ovat vastareaktiota vuonna 1992 julkaistuissa peruskiviteoksissa esitettyihin tunnustusteorian taustaolettamuksiin. Tunnustusteorian käsitteistön merkitysten täsmentämisessä ovat kunnostautuneet esimerkiksi suomalaiset filosofit Heikki Ikäheimo ja Arto Laitinen. He käyttävät täsmennyksessään A–B–X-skeemaa, jossa A on subjekti, B on objekti ja X on sisältö. Subjekti voi olla yksilöllinen persoona tai persoonien ryhmä sekä instituutio. Objektit

ja sisällöt vaihtelevat sen mukaan onko kyseessä tunnistaminen vai tunnustaminen. Käsitteellisen abstraktioon perustuvalla A-B-X-skeemalla voidaan analysoida esimerkiksi poliittisia asetelmia tai tekstilähteitä, sillä se auttaa suuntaamaan huomiota tunnustamisen subjektin ja objektin määrittelyyn sekä tunnustussuhteen subjektin tunnustukselle määrittämään sisältöön. A-B-X-skeema tekee näkyväksi tunnustamisen peruselementtejä, kun sitä sovelletaan konkreettisiin tapauksiin. (Koskinen 2020, 154–158.)

A-B-X-skeeman avulla voidaan kyseenalaistaa tunnustusteorian positiivisuus olettaa. Subjekti A tunnustaa tunnussuhteen objektin B:n esimerkiksi naiseksi (sisältö X). Tämän tunnustuksen oletettu positiivisuus voi tarkoittaa stereotyyppisiä sukupuoli-identiteettioletuksia, jotka objektin B:n näkökulmasta vääristävät hänen persoonaansa tai pakottavat hänet johonkin ulkoiseen muottiin. Tunnustamisen sisällöt, jotka liittyvät uskuntoon tai seksuaaliseen suuntautumiseen kulkevat helposti käsikädessä ennakko-oletuksien kanssa. Tunnustuksen sisällön positiiviseen luonteeseen vaikuttaa myös tunnustamisen asiayhteydet tai kontekstit. Tunnustussuhteiden verkostoissa esiintyy vaihtelevia intressejä, näkökulmia sekä sosiaalisia ja vallankäyttöön liittyviä ongelmia, jotka voivat problematisoida tunnustuksen positiivisuusolettaa. Vallankäyttö tunnustussuhteissa tulee kolmella tavalla esille A-B-X-skeemalla. Subjekti A eli tunnustaja käyttää valtaa valikoidessaan, juuri objektin B eli tunnustettavan tunnustuksen muista mahdollisista kohteista. Tunnustussuhteen sisältöä X määritellessään tunnustaja käyttää käsitteellistä ja normatiivista valtaa. Tunnustaja käyttää valtaa, jo asemoituessaan positioon, josta aikoo muita arvioida tunnustaakseen nämä. Tunnustajan valta-asema vahvistuu, jos tunnustettava B kokee tarvitsevansa tunnustajalta A tunnustusta. (Koskinen 2020, 158–160.)

Tunnustusteorian uusimpien suuntauksien vastavoima-asetelmaan antoi myös Honneth panostuksensa vuoden 1992 julkaisussaan, jossa hän käsitteli tunnustuksen ulottuvuuksien negatiivisia kääntopuolia. Nämä liittyvät sosiaalisiin patologioihin, jotka voidaan ymmärtää sosiaalisen epäoikeudenmukaisuuden kokemuksia

tuottavien ilmiöiden kuten oikeuksien kieltämisen, identiteettien tai elämäntapojen halventamisen sekä koskemattomuuteen kohdistuvien loukkausten avulla. Tunnustusteoreetikot tarjoavat muodollista käsitystä hyvästä elämästä sosiaalisten patologioiden määrittelyn standardiksi. Sosiaaliset patologiat tarvitsevat vastakohtakseen sosiaalisen normaaliuden luonnehdinnan. Yhteiskuntien arvopluralismi ja elämäntapojen monimuotoisuus kuitenkin vaikeuttavat sosiaalisen normaaliuden luonnehdintaa. (Koskinen 2020, 160–161.)

Cillian McBride käyttää tunnustuskeskustelusta termiä tunnustusvajemalli, kun hän haluaa kiinnittää huomion kuvaukseen tunnustussuhteesta, jossa yhdeltä puuttuu tunnustus, jonka hän sitten hakee toiselta, jolla on valta korjata tunnustusvaje myöntämällä tunnustus. Tunnustuksen puute tuottaa patologioita tai ongelmia, jotka voidaan ratkaista lisätunnustuksella. Tunnustusvajemallilla on kaksi ongelmaa, jotka tyypistävät tunnustussuhteiden kuvausta ja esittävät persoonat passiivisina tunnustuksen vastaanottajina. McBride kehottaa pohtimaan ajatusta, että halumme saada tunnustusta voi jo itsessään olla sosiaalisen alistamisen tulosta. Tunnustuksen hakeminen joltain taholta tuottaa tunnustuksen, jossa tunnustaja on tunnustusta hakevan ylimenevä auktoriteetti. Tunnustus ei McBriden mielestä ole inhimillinen tarve vaan kamppailu normatiivisesta auktoriteetista. Persoonat eivät olekaan passiivisia tunnustuksen vastaanottajia vaan tunnustuksen ymmärtäminen kamppailuna normatiivisesta auktoriteetista edellyttää persoonan näkemään itsensä toimijana, jonka täytyy ensin hyväksyä tunnustusta jakava taho auktoriteetiksi hänen ylitseen, jotta auktoriteetilta saatu tunnustus olisi merkityksellistä. (Koskinen 2020, 162–164.)

Nykyaikaisen tunnustussuhdeteorian mukaan tunnustetuksi tuleminen on onnistuneen itsesuhteen ja itsensä toteuttamisen välttämätön edellytys (Särkelä 2020, 121). Inhimillisyys huipentuu ihmisen toteuttaessa itseään. Ihmisen on saatava todellistaa itsensä, mikä tarkoittaa ihmisen kaikkien kykyjen toteuttamista. Itsensä toteuttamiseen ei sisälly ihmisen itsekeskeisten ja itsekkäiden halujen toteuttamista. (Niemelä 2008, 227–228.) Tunnustuksen ulottuvuudet mahdollistavat itsesuhteen

muodostumisen eli itsekunnioituksen, itseluottamuksen ja itsearvostuksen. Nämä itsesuhteen muodot voidaan tuhota fyysisesti pahoinpitelemällä, rajoittamalla ihmisen oikeuksia tai stigmatisoimalla ihmisen elämäntyyli. Sosiaalityön tehtävän voidaan ajatella tarkoittavan heikommassa asemassa olevien ihmisten suojelemista heidän itsesuhdettaan haavoittavilta olosuhteilta. (Särkelä 2020, 121–123.) Ihmisen hyvinvointiin toisilta saatu huomio sekä arvostus ja kunnioitus vaikuttavat kokonaisvaltaisesti. Ihmisen saama tunnustus on osa inhimillistä elämää, jonka epääminen muodostuu ihmisen vahingoittamiseksi. Ihmisen hyvän elämän tavoittelun kannalta onnistuneet tunnustussuhteet muodostuvat tärkeiksi. (Hirvonen 2020, 9, 16–17.)

3 TUTKIMUKSEN TEORIAVIITEKEHYS

3.1 Tunnusteoriat sosiaalityöntutkimuksessa

Teoreettisena viitekehystenä tässä maisterintutkielmassa ovat sosiaalityön tutkimuksessa käytetyt Honnethin, Taylorin sekä Nancy Fraserin tunnustusteoriat. Seuraavassa esittelen näiden ajattelijoiden teorioiden sosiaalityön tutkimuksen kannalta keskeisimmät sisällöt. Honneth (1995) muodosti tunnustussuhdeteoriaansa Georg Wilhelm Friedrich Hegelin filosofian ja George Herbert Meadin sosiaalipsykologian teoretisointiin perustuen. Honnethin Hegelin filosofian ja Meadin sosiaalipsykologian uudelleenrakennus tuottaa kolme yksilöiden välistä tunnustussuhteen muotoa: ensisijaiset ihmissuhteet, oikeudelliset suhteet sekä arvoyhteisö. Hän kuvaa ilmiöiden kautta tunnustamisen ja tunnistamisen muotojen eroavaisuuksia tunnustussuhteissa. Jokaista kolmea tunnustamisen muotoa vastaan löytyy kolme erilaista epäkunnioituksen kokemusta. (Honneth 1995, 1-2, 129.)

Yksilön itsekunnioitus on riippuvainen tunnustetuksi tulemisesta yhteisössään. Tunnustaminen tapahtuu myöntämällä yksilölle oikeuksia. Oikeudelliseksi henkilöksi tunnustaminen ei kuitenkaan riitä siihen, että yksilö kykenisi samaistumaan niihin tunnusmerkkeihin, jotka erottavat yksilön muista yhteisön jäsenistä tai vuorovaikutukseen osallistuvista. Tätä varten tarvitaan vastavuoroista tunnustusta, jossa jokaiselle yksilölle on myönnetty yhteisön jäsenyys ja

elämäkerrallinen ja yksilöllinen kansalaisuus. Vastavuoroinen tunnustus on mahdollista, kun yksilöiden välisyys eli intersubjektiivisuus tulee osaksi yksilön toimintoja. Kun ilmeet, eleet tai muut toiminnot tuottavat samat reaktiot molemmissa vuorovaikutukseen osallistuvissa, voi yksilö ymmärtää, minkälaisen reaktion hänen toimintansa aikaansaa toisessa yksilössä. Peilaamalla itseään muissa herättämien reaktioiden kautta, yksilö muodostaa käsityksen itsestään. Yksilön tuntiessaan tulleensa tunnustetuksi yhteisössään oikeuksia omaavaksi henkilöksi, yksilö kykenee kehittämään positiivisen asenteen itseään kohtaan. (Honneth 1995, 71–80.)

Taylorin (1991) ajattelun mukaan identiteettimme edellyttää muilta saatavaa tunnustusta. Läheisiltä saatu tunnustus kehittää ja läheiseltä kielletty tunnustus haavoittaa identiteettiä. Yksilötasolla ihmissuhteet ovat siis identiteetin muodostumisen kannalta keskeisiä. Yhteiskunnan tasolla tunnustuksen kieltäminen on yhtä vahingollista kuin yksilötasolla. Tunnustuksen kieltämisen tarkoittaessa huonommaksi leimaamista, sisäistetty leima lannistaa. Tunnustuksen kieltäminen voi olla sorron muoto. Tunnustuksessa on kyse erilaisten elämisen muotojen tunnustamisesta yhtä arvokkaina. (Taylor 1991, 73–79.)

Feministiteoreetikko Nancy Fraser ajattelee tunnustuksen käsitteestä Honnethin ja Taylorin ajattelusta poikkeavasti. Fraserille yhteiskunnallinen eriarvoisuus tai epäoikeudenmukaisuus ei selity tunnustuksen epäsymmetrialla. Vuonna 1995 ilmestyneessä artikkelissaan "From Redistribution to Recognition" Fraser selittää, kuinka poliittiset instituutiot voidaan tietystä perspektiivistä tarkastellen mieltää osaksi taloudellista systeemiä, joka tuottaa resurssien jakamiseen sosioekonomista epäoikeudenmukaisuutta. Toisesta perspektiivistä tarkastellen, elämismaailma sisältää poliittiset instituutiot ja elämismaailman kulttuuriset rakenteet luovat tunnustuksen epäsuhtaa. (Huttunen 2020, 172–175.)

Fraser kritisoi Tayloria ja Honnethia yhteiskunnan rakenteiden merkityksen sivuuttamista tunnustuksen epäsuhtaisuuden synnyssä. Fraserin mielestä Taylorin ja Honnethin tunnustuksen identiteettimalli liittyy subjektin itsetoteutukseen, jolloin

tunnustuksen epäsuhdissa on kyse identiteetin vahingoittumisesta psyykkisiä rakenteita korostaen. Fraser täsmentää tunnustuksen statusmallillaan, että tunnustuksen epäsuhdassa joiltain ihmisryhmiltä asema täytenä kumppanina sosiaalisessa vuorovaikutuksessa kielletään. Siksi tunnustuksessa on kyse oikeudenmukaisuudesta eikä subjektin identiteetistä. (Huttunen 2020, 175.) Fraser (2007, 30) konkretisoi ajatteluaan pohtimalla esseessään tunnustusvaatimusta feministiselle sukupuoli-identiteetille. Vaihtoehtoinen tunnustuspoliittinen tapa ratkaista tämä oikeudenmukaisuuden tunnustusvaatimus määritteli feministisen sukupuoli-identiteetin tunnustuksen epäsuhdan naisten alistamisena, jossa heitä vertaisina estetään osallistumasta sosiaaliseen elämään. Tällöin feministinen sukupuoli-identiteetti ei ole tunnustusvaatimusten kohde vaan naisten asema sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Tunnustuksen identiteettimalli tarjoaisi tunnustusvaatimukselle ratkaisuksi identiteettipolitiikkaa. Fraserin mielestä ratkaisu on feministinen tunnustuksen politiikka, joka ei vahvista dominanteja sukupuoli-identiteettejä separatismia korostaen, vaan häivyttää naisten alistamista vahvistamalla heidän asemansa yhteiskunnassa kyvykkäinä osallistumaan vertaistensa rinnalla. (Fraser 2007, 30.)

3.2 Tunnustusteorian keskeiset käsitteet

Sosiaalityön tutkimuksessa hyödynnetyn tunnustusteorian keskeiset käsitteet ovat kunnioitus, arvostus ja välittäminen. Honneth (1995, 95) liitti tunnustussuhdeteoriassaan käsitteet *love, rights and solidarity* kuvaukseensa tunnustussuhteiden muodoista. Sosiaalityön tutkimuksessa tunnustussuhdeteorian ulottuvuuksina käytetään käsitteitä kunnioitus, arvostus ja välittäminen keinona kuvata sosiaalityöntekijän ammatillista muotoa tunnustuksesta. Välittämisen käsitteen käyttäminen rakkauden sijaan, muotoilee sosiaalityöntekijän ammatillista asennetta tunnustukseen ja sijoittaa rakkauden käsitteen yksityiseen kehykseen. (Niemi 2015, 177.)

Kunnioitus liittyy ihmisen oikeuteen saada ja antaa tunnustusta itsemääräämiseen kykenevänä ja vastuullisena yksilönä (Särkelä 2020, 120). Kunnioittaminen toimintana ei tapahdu itsestään. Täytyy löytää sanat ja eleet, joilla viestiä kunnioituksesta, niin että vastapuoli voi sen tuntea. (Sennett 2004, 205.) Sosiaalihuollon kontekstissa sosiaalityöntekijän valitessaan itsemääräämisen kunnioituksen tunnustuksen ilmaisemisen välineeksi, on ymmärrettävä, että asiakkaan itsemääräämisoikeuden kunnioittamiseen sisältyy myös asiakkaan itsemääräämisoikeuden rajojen tunnistaminen. Asiakkaan itsemääräämisen aste liittyy hänen yksilöllisten ominaisuuksiensa lisäksi myös toimintaympäristöön ja sieltä tuleviin vaatimuksiin. Vaatimukset itsemääräämisen kannalta olennaisille kyvyille asettuvat korkealle monimutkaisessa toimintaympäristössä. Eri elämänalueilla ja eri konteksteissa tarvitaan tarkkoja teorioita itsemääräämisen asteiden mittaamiseksi. (Niemi 2020, 277–278.)

Arvostuksen käsite keskittyy ihmisen yksilöllisyyteen ja elämäntyyliinsä, johon kuuluu hänen kykynsä sekä tapansa olla osa yhteisöä. Tunnustuksen antamiseen liittyy vahvasti ihmisten välinen vuorovaikutus sekä ihmisen kohtaaminen, mikä muovaa meistä keitä olemme. (Särkelä 2020, 120–121.) Sosiaalityön pitkäkestoissa asiakkuuksissa tunnustussuhteen rooli korostuu, koska sosiaalityössä ollaan vastavuoroisessa vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa (Niemi 2020, 271–272).

Yhteiskunnan tasolla arvostusta voidaan tarkastella tunnustuksen patologian kautta, eli esimerkiksi tilanteessa, joissa joillekin sosiaalityön asiakasryhmille ei löydy minkäänlaisia mahdollisuuksia saada arvostusta. Tunnustussuhdeteoriasta voidaan löytää yhteiskunnan velvoite tukea arvostuksen saamista sen jäsenille. Tämä edellyttää näkemyksen avartamista ja ymmärtämistä, esimerkiksi sen suhteen, että perinteinen palkkatyö ei ole ainoa arvostuksen lähde. Sosiaalityön asiakaskuntaan kuuluu ihmisiä, joille perinteinen palkkatyö ei sovi, mutta heille sopii mainiosti esimerkiksi vapaaehtoistyö tai vertaistyyryhmätoiminta. Näiden lisäksi myös harrastustoiminta pitää nähdä mahdollisuutena saada arvostusta. (Niemi 2020, 280.)

Mikrotasolla arvostusta voidaan havaita esimerkiksi sosiaalityön voimaannuttavan työorientaation avulla. Sosiaalityöntekijä huomioi asiakkaan vahvuudet ja pyrkii rakentamaan asiakkaalleen myönteistä tulevaisuuskuva. Keskiössä on sosiaalityöntekijän usko muutoksen mahdollisuuteen asiakkaan tilanteessa sekä myös usko omaan kykyihinsä motivoida asiakasta. Työhyvinvoinnin ollessa hyvällä tasolla, sosiaalityöntekijän ammatillinen itsetunto on normaalitasolla ja hän kykenee osoittamaan arvostusta myös hankalan ja vastentahtoisen asiakkaan kohdalla. Tunnustuksen vastavuoroisuutta sosiaalityössä ei aina voida odottaa. Sosiaalityöntekijän arvostavan asenteen ehto ei voi olla asiakkaan arvostava asenne. Sosiaalityössä nimittäin kohdataan asiakkaita, jotka eivät kykene arvostuksessa vastavuoroisuuteen, koska he eivät ole saaneet osakseen tunnustusta ja arvostusta lapsuudessaan, joten he eivät osaa sitä antaa muillekaan. (Niemi 2020,280.)

Rakkaus käsite viittaa tunnustussuhteisiin, joissa on mukana emotionaalinen side pienen ihmisjoukon välillä, kuten ystävyysuhteissa. Jo Hegel näki tässä primaarissa vastavuoroisessa tunnustuksessa olevan keskiössä siihen osallistuvien ymmärrys molempien osapuolien tarpeista. Kun vastavuoroinen kokemus on rakastavaa välittämistä, siihen osallistuvat subjektit ymmärtävät olevansa yhteydessä toisiinsa tarpeidensa kautta, joka myös vaikuttaa heidän keskinäiseen riippuvuuteensa. (Honneth 1995, 95.) Sosiaalityön tutkimuksessa on rakkaus käsitteen sijasta siirrytty käyttämään käsitettä välittäminen. Välittäminen on esimerkiksi ruumiillisten tarpeiden huomioimista (Särkelä 2020, 121). Sosiaalityön kontekstissa se voidaan laajennetusti nähdä myös asiakkaan hyvinvoinnista välittämisenä (Niemi 2015, 185).

Sosiaalityön asiakastyössä välittäminen ilmenee asiakkaan auttamiseen sitoutumisessa, joka edellyttää kognitiivisuutta ja emotionaalisuutta. Asiakkaan tilanteen yksityiskohtiin perehtyminen ja sosiaalityöntekijän omien ennakkoluulojen reflektointi on kognitiivista sitoutumista. Sosiaalityöntekijän emotionaalinen sitoutuminen edistää asiakkaan tilanteen paranemista. Emotionaalisen sitoutumisen ja välittämisen on oltava aitoa. Asiakas aistii välittämisen epäaitouden, ja aito

välittäminen viestii asiakkaalle, että auttaja on valmis tekemään kaiken mahdollisen hänen auttamisekseen. (Niemi 2020, 271, 282.)

Välittämisessä havaitaan puutteita yhteiskunnan tasolla, kun sosiaalipolitiikka jättää tietyt kansalaisryhmät huomioimatta, niin että palvelujärjestelmiin syntyy näiden kohdalle aukkoja. Toinen osoitus on nopeasti toteutetut poliittiset uudistukset, joita perustellaan taloudenpidon näkökulmilla. Yhteiskunnan välittäminen puolestaan näkyy, kun järjestelmä kiinnostuu eri kansalaisryhmistä. Tällöin yhteiskunta kerää tietoa kansalaisryhmistä ja se edistää hyvinvointia ja oikeudenmukaisuutta toimia palveluita tuottamalla tai tilaamalla. (Niemi 2020 281.)

3.3 Tunnustusteorian soveltamisesta sosiaalityön tutkimuksessa

Tunnustussuhteilla on esimerkiksi määritelty sosiaalityön tehtävää. Ikäheimo (2008, 25) visioi sosiaalityötä, jonka tarkoituksena on edistää vastavuoroisen välittämisen, kunnioittamisen sekä yhteistoiminnallisen arvostamisen olosuhteita. Näissä olosuhteissa yksilöillä on psyykkisiä voimavaroja omata tunnustusasenteita toisiaan kohtaan samalla, kun voivat kokea tulevansa välitetyksi tai rakastetuksi, kunnioitetuksi sekä arvostetuksi. Ikäheimoin visiointi luo sosiaalityön, joka on sosiaalisuuden edistämistä eli sosiaalisuuden puutteiden eri muotojen vähentämistä. Työskentelyllä pyritään luomaan yksilöille kokemus mielekkästä elämästä sekä kokemus, että he ovat täysimittaisesti elämästään määrääviä kansalaisia. Edellä kuvattua täydentääkseen sosiaalityön tehtävä on luoda olosuhteita, jossa yksilö voi toteuttaa itseään arvostusta ansaitsevilla tavoilla ja kykenee arvostamaan muita vertaisinaan. (Ikäheimo 2008, 25–26.)

Niemelle (2020, 273–276) sosiaalityön tehtävä on tunnustuksen edellytyksien varmistaminen. Tehtävä sisältää kansalaisten keskinäisen välittämisen, arvostuksen ja kunnioituksen koordinoinnin. Niemi myös hahmottaa tunnustusteorian käsitteiden avulla sosiaalialan asiakastyössä olevia jännitteitä, jotka syntyvät esimerkiksi asiakkaan auttamisen ja itsemääräämisen kunnioittamisen välille. Asiakastyön

kontrollin ja auttamisen välisen jännitteen purkamiseen voi auttaa tunnustussuhdeteorian ymmärtäminen. Asiakkaiden tunnustuksen toteuttaminen tehostuu, kun sosiaalityöntekijä sisäistää tunnustuksen merkityksen ja rakenteen. (Niemi 2020, 273–277.)

Turtiainen (2020, 261–268) argumentoi tunnustusteorialla sosiaalityön ihmisoikeustehtävän puolesta erityisesti turvapaikanhakijoiden parissa tehtävän sosiaalityön näkökulmasta. Sosiaalityöntekijän työssä esimerkiksi paperittomien turvapaikanhakijoiden kanssa on tilanteita, joissa tunnustusteorian mukaisesti toimiminen edellyttää pohdintaa, kenen tai minkä tahon tunnustusta on tarkoitus toteuttaa. Institutionaaliset käytännöt tuottavat epäkunnioittavaa kohtelua paperittomille ihmisille maassamme. Paperittomien kohdalla tunnustuksen toteuttaminen sosiaalityössä on paperittomien ihmisten ihmisoikeuksien puolesta toimimista. Paperiton turvapaikanhakija ei ole oikeutettu julkiseen terveydenhuoltoon Suomessa. Terveydenhuoltoon saa, jos siitä pystyy maksamaan. Moni paperiton ei pysty. Ne sosiaalityöntekijät, jotka työskentelevät paperittomien perusoikeuksia ajaen, toimivat avuntarvitsijoiden tunnustamisen puolesta, mutta mahdollisesti valtion lainsäädännön vastaisesti. (Turtiainen 2020, 262–268.)

Houston (2015) hyödyntää tunnustusteorian ulottuvuuksia arviointityökaluna sosiaalityön praktiikassa. Hän on kehittänyt arviointityökalun täydentämällä Honnethin kolmen ulottuvuuden mallia neljännellä tunnustuksen ulottuvuudella, muutoksen kapasiteetillä. Hänen mukaansa identiteetin rakentumisessa tarvitaan välittämistä, kunnioitusta sekä vahvuuksien tunnustamista, mutta myös muutoksen kapasiteettiä. Tällä identiteetin työkalulla sosiaalityössä voidaan arvioida esimerkiksi vanhemmuutta. Työkalu laajentaa vanhemmuuden arviointia fyysisen välittämisen ja materiaalisen huolenpidon ylitse, jolloin myös mahdolliset lapsen emotionaaliset kaltoinkohtelut saadaan nostettua lapsen tilanteen arviointiin. Arvioinnin kohteeksi muodostuu lapsen vanhempien kyky tarjota lapselle rakkautta, kunnioittaa lapsen oikeuksia, tunnustaa lapsen vahvuuksia sekä kehittää lapsen sisäistä itsehillintää ja kontrollia. Houstonin kehittämän neljän tunnustusulottuvuuden mallin avulla

sosiaalityössä voidaan pohtia vanhempien taholta tulevaa lapsen identiteettiin kohdistuvaa tunnustuksen epäsuhtaa. (Houston 2015, 8-14.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tehtävänä on tunnustusteorian mukaisen tunnustuksen ymmärtämisen lisääminen sosiaalityön kontekstissa. Tutkimus toteutetaan noudattaen laadullista tutkimusstrategiaa ja sen menetelmänä käytetään integroivaa kirjallisuuskatsausta sekä sisällönanalyysia. Tutkimalla aiempaa tunnustusteoriatutkimusta sosiaalityön kontekstissa tarkoitukseni on perehtyä asioihin, joita tunnustussuhdeteorialla on sosiaalityössä tutkittu. Tunnustuksen ymmärtämisen lisääminen sosiaalityön kontekstissa tarkoittaa mielestäni myös perehtymistä asioihin ja keinoihin, joilla sosiaalityö osallistuu tunnustusteorian mukaisiin tunnustustaisteluihin. Tarkoitukseni on ratkaista tutkimusongelma vastaamalla seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- 1) Millaisia asioita sosiaalityössä on tutkittu käyttämällä tunnustusteoriaa?
- 2) Mitä on tunnustuksen sosiaalityö?

4.2 Integroiva kirjallisuuskatsaus

Salminen (2011, 4–8) kuvaa kirjallisuuskatsauksen olevan tutkimusmetodi, jolla tehdään tutkimusta tehdystä tutkimuksesta. Kirjallisuuskatsaus on aiempien tutkimusten kriittistä uudelleenarviointia, joka tuottaa kokoelman analyysivaiheeseen valittujen aiempien tutkimusten olennaisista sisällöistä tietyn aihepiirin alueella. Suomennos termistä literature review on kirjallisuuskatsaus, mutta toisin kuin termin -katsaus osa antaa olettaa, kyseessä ei ole lyhyt yhteenveto. Tieteellisenä menetelmänä kirjallisuuskatsaus edellyttää analyttistä ja perusteellista työskentelyotetta. Kirjallisuuskatsauksen perustyyppit ovat kuvaileva kirjallisuuskatsaus, systemaattinen kirjallisuuskatsaus sekä meta-analyysi. Näistä kuvaileva on luonteeltaan yleiskatsaus, jonka aineistojen valintaa ei ohjaa tiukat metodiset säännöt. Tutkimuskysymykset ovat väljempää, kuin kahdessa muussa kirjallisuuskatsauksen perustyyppissä. Silti tällä menetelmällä voidaan kuvata tutkittavan ilmiön ominaisuuksia. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus jakautuu narratiiviseen ja integroivaan orientaatioon. Integroiva kirjallisuuskatsaus ei seulo tarkasti tutkimusaineistoa ja poissulje tutkimuksia tiettyjen menetelmävalintojen osalta. Integroivalla kirjallisuuskatsauksella tutkittavasti ilmiöstä sillä saadaan kerättyä isompi otos, koska se ei preferoi tutkimuksia niiden metodivalintojen mukaan. Narratiivinen kirjallisuuskatsaus on metodisesti kevein, jonka merkitys on tutkimustiedon ajantasaistamisessa. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen orientaatioiden tärkein ero on niiden suhtautuminen aineiston järjestelmälliseen seulontaan. Integroivassa kirjallisuuskatsauksessa aineiston kriittinen arviointi on lähtökohta aineiston käsittelyssä, kun narratiivisessa aineistoa ei kriittisesti seulota. (Salminen 2011, 4–8.) Tuomi ja Sarajärvi luokittelevat systemaattisen kirjallisuuskatsauksen teoreettisen tutkimustyyppiin kuuluvaksi (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 139).

Tutkimusmenetelmäni on integroiva kirjallisuuskatsaus, joka sallii erilaisilla tutkimusmetodeilla tehtyjä tutkimuksia kirjallisuuskatsauksen analyysivaiheeseen (Salminen 2011, 4–8). Integroivaa kirjallisuuskatsausta tutkimusmetodinä on

käyttänyt esimerkiksi Rapeli (2017, 252) väitöskirjansa ensimmäisessä artikkelissa. Integroivalla kirjallisuuskatsauksenmetodilla hän on kartoittanut ja kuvannut, mitä sosiaalityö katastrofitilanteissa on ja voisi olla. Hänen mukaansa integroiva kirjallisuuskatsaus mahdollistaa tutkimuskohteen monipuolisen tarkastelun. Se poikkeaa systemaattisesta kirjallisuuskatsauksesta, joka tutkimusmetodina pakottaa käyttämään vain tietyllä tutkimusasetelmalla toteutettuja tutkimuksia. (Rapeli 2017, 252.) Esimerkiksi O'Connerin (2020) tutkimus sosiaalityöntekijöiden tavasta käyttää tunteitaan työssään on esimerkki kuvailevasta kirjallisuuskatsauksesta, jossa hän on käyttänyt kirjallisuuskatsauksen menetelmää systemaattisesti. Hänen kuvaileva kirjallisuuskatsaus on tyypiltään narratiivinen kirjallisuuskatsaus. Tämä hänen tutkimuksensa eroaa integroivasta kirjallisuuskatsauksesta, hänen hyväksyessä aineistokseen vain laadullisella tutkimusasetelmalla toteutettuja tutkimuksia. (O'Conner 2020, 650.)

Tutkimusmenetelmänä integroivaa kirjallisuuskatsausta käytetään systemaattisesti ja Salmisen (2011, 6) mukaan sillä on yhtymäkohtia systemaattisen kirjallisuuskatsauksen kanssa. Oman tutkimukseni kirjallisuuskatsauksen systemaattisuuden kuvaukseen käytän Kallion (2006, 23) viiden vaiheen jakoa. Ensimmäisessä vaiheessa olen määritellyt tutkimusongelmani kahdella tutkimuskysymyksellä. Toisessa vaiheessa kuvaan aineiston kokoamista sähköisistä tietokannoista. Kolmannessa vaiheessa analysoin aineistoa ja avaan sen sisällön tiivistetysti. Neljännessä vaiheessa teen aineistosta synteesiä vertailemalla aineiston tuloksia aiempaan teoriaan. Viidennessä vaiheessa rakennan argumentaation tutkimukseni johtopäätöksissä. (Kallio 2006, 23.)

Eskolan (2015, 186) mukaan analyysillä aineisto järjestetään jollain metodilla ja tulkinalla se suhteutetaan teoreettiseen näkökulmaan. Aineiston luennan tarkoitus on löytää aineistosta jotain uutta. Aveyardin (2010, 90-91) mukaan kirjallisuuskatsauksessa, aineiston analysointi osittain sulautuu aineistonkokoamiseen. Aineistoa kootaan samalla pohtien, onko tämä tutkimus relevanttia oman kirjallisuuskatsaukseni kannalta. Luennassa pohditaan myös,

minkäläistä tutkimusmetodia on käytetty tulosten saamiseksi ja onko metodilla tuotettu tieto ristiriidassa oman tutkimusongelmaan vastaamisen kanssa. Tutkimusten laadun tarkastelulla pohditaan tutkimukselle annettavaa painoarvoa omaan tutkimuskysymykseen vastattaessa. (Aveyard 2010, 90–91.)

Kirjallisuuskatsauksen varsinainen analyysivaihe alkaa, kun aineistoon sisäänottokriteerit täyttävät journaaliartikkelit on luettu ja niissä julkaistu tutkimustieto on arvioitu kriittisesti. Kriittinen arviointi tarkoittaa tutkimuslöydöksiä vahvuuksien ja rajoitteiden määrittämistä. (Aveyard 2010, 90, 123.) Virokangas, Liuski ja Kuronen (2020, 4–5) täsmentävät kriittisen arvioinnin tarkoittavan kirjallisuuskatsauksen sitä vaihetta, jossa hakutuloksena löydettyjen tutkimusartikkeleiden joukosta erotetaan omalle tutkimukselle olennaisin aineisto. Aveyard (2010, 90) toteaa, että ensisilmäyksellä moni tutkimusartikkeli voi näyttää oman tutkimuksen kannalta relevantilta, mutta käsitys kumoutuu paneutumalla artikkeliin syvällisemmin. Kriittisesti arvioidusta aineistosta tehdään seuraavassa vaiheessa havaintojen yhteenveto. Yhteenveto esitetään taulukolla, joka on tutkimusraportin liitteenä. Taulukossa kuvataan, julkaisun tekijät ja julkaisuvuosi, tutkimuksen tavoite ja tyyppi, havainnot sekä tutkimuksen vahvuudet ja rajoitteet. Havaintojen yhteenvetoa seuraa havaintojen tulkinta. (Aveyard 2010, 124.)

Aveyard selittää havaintojen tulkintavaihetta koodauksen ja teemoittelun avulla. Havaintojen tulkinta lähtee liikkeelle havaintojen koodauksella, jolloin tutkimusjulkaisun havaintojen pääkohdat tiivistetään niitä kuvaavalla sanalla. Samankaltaiset koodit yhdistetään ryhmäksi, joka nimetään sitä kuvaavalla teemalla. Onnistunut teemoittelu sisältää tarkastelun, jossa varmistutaan, että teemojen nimet sopivat kaikkiin teemoihin liitettyihin koodeihin ja kaikki havainnot on koodattu ja sijoitettu niitä kuvaaviin teemoihin. Luovaa ajattelua edellyttävä lopullinen teemoittelu esitetään tutkimusjulkaisussa tutkijan omina tuloksina. Nämä lopulliset teemat, jotka tuloksina esitellään, pitäisi tarjota vastauksia esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Tällä kuvatulla analyysiprosessilla kootaan omien havaintojen tulkinta. Tulkinalla selitetään tutkimusaineistossa mukana olevien tutkimuksien

eroavaisuuksia ja samankaltaisuuksia. Tulkinnalla syvennetään ymmärrystä siitä, kuinka valitut tutkimusmenetelmät ovat muovanneet tutkimustuloksia. Tutkimusraportissa tulkinta esitetään tutkimustulosten jälkeen osuudessa, jossa pohditaan tulkittujen havaintojen vaikutuksia tutkimusalalle. Pohdinnassa esitetyt väitteet johdetaan tutkimuksen tuloksista. (Aveyard 2010, 124–141.)

Perusteet kirjallisuuskatsauksen metodivalintana löytyvät sosiaalihuollon ammattilaisten velvollisuudesta pysyä ajan tasalla alallaan tapahtuvasta ja tehtävästä tutkimuksesta. Nykypäivän tietotulvassa ammattilaisilla on mahdollista sulattaa, prosessoida ja implementoida kaikki uusi julkaistava tieto käytännön työhönsä, joten tutkimustiedon tiivistelmälle on tilausta. Kirjallisuuskatsaus tuottaa tulkintaa kirjallisuudesta, joka liittyy tiettyyn kysymykseen tai aihepiiriin. Kirjallisuuskatsauksenmenetelmällä pyritään uusiin oivalluksiin ja löytämään mahdollisia aukkoja nykytietämyksessä. (Aveyard 2010, 5–6.) Koska tutkimusasetelmani on epistemologinen keskittyen jo olemassa olevaan tietoon tunnustuksesta sosiaalityön kontekstissa, on olemassa olevan teorian läpikäyminen oleellisin tiedon kokoamiseksi mielekästä toteuttaa kirjallisuuskatsauksen menetelmällä. Saan kirjallisuuskatsauksen menetelmällä rakennettua sosiaalityön tunnustusteoreettisesta tutkimuksesta ajantasaisen tilannekuvan. Valittu tutkimusmenetelmä tukee myös sosiaali- ja terveydenhuoltoon levinnyttä ajatusta evidence based practice eli asiakkaan tukemiseksi valitut työmuodot tulisi perustua tutkittuun tietoon. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 138.)

4.3 Aineisto

4.3.1 Aineiston haku

Jokainen tutkimusjulkaisu sisältää kirjallisuuskatsaus osuuden, jossa tutkija esittelee tutkimusaiheensa aiemman julkaistun kirjallisuuden. Tutkimusmenetelmän ollessa kirjallisuuskatsaus, aineistonkeruu kuvataan yksityiskohtaisesti, jossa avataan,

kuinka kirjallisuuskatsaukseen valikoidut julkaisut on löydetty. Torraco (2016, 416) ohjaa tutkijaa sisällyttämään tutkimusjulkaisun metodikuvaukseen raportin, jolla tutkija osoittaa, kuinka kirjallisuuskatsauksen aineistoon valikoidut julkaisut on löydetty, analysoitu, syntetisoitu ja lopulta raportoitu tutkimusjulkaisussa. Aineistonkeruusta raportoitaessa kiinnitetään huomiota proseduureihin, joiden avulla kirjallisuuskatsaukseen hyväksytyt julkaisut on valikoitu. Tämä tarkoittaa käytettyjen avainsanojen ja tietokantojen mainitsemista. Kirjallisuuskatsauksen laatu on riippuvainen aineiston keräämisen menetelmäkuvauksen läpinäkyvyydestä. Lukija arvioi integroivaa kirjallisuuskatsausta ja olettaa näkevänsä tutkimusraportissa, kuinka tutkija on tutkimuksensa tuloksiin päässyt kirjallisuuskatsauksen prosessia hyödyntäen. (Torraco 2016, 416–419.) Tiihonen (2022, 24) pitää integroivalla kirjallisuuskatsauksella toteutetussa maisterintutkielmassaan tutkijan muodostamaa aineiston hakustrategiaa tärkeänä ohjenuorana pyrittäessä löytämään kirjallisuuskatsauksen kannalta olennaisin materiaali.

Aineiston hakeminen ja sen kokoaminen on Tiihosen (2022, 24) mukaan kirjallisuuskatsaustutkimuksen virheelle herkkä vaihe. Tässä vaiheessa tehdyt virheet voivat olla tutkimuksen kannalta merkittäviä. Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimukselle asetetut tutkimuskysymykset sekä niihin vastaaminen kirjallisuuskatsauksen menetelmällä edellyttävät tarkkuutta ja huolellisuutta aineiston hankinnassa. Toisistaan poikkeavien aineistojen keskinäisen vertailun mahdollistamiseksi on tarpeen tehdä aineiston koehakuja. (Tiihonen 2022, 24.) Torracolta (2016, 418) saan ohjausta aineiston hakustrategian hallintaan, sillä hän kehottaa tutkijaa kirjaamaan olennaisen materiaalin luo johtavia avainsanoja ja tietokantoja matriisitaulukkaan. Hän listaa käytetyt tietokannat vaaka-akselille matriisin yläosaan ja matriisin sivulla pystyakselille avainsanat. Tätä ennen on hyvä miettiä mahdollisten avainsanojen synonyymit, joita eri tietokannat voivat käyttää. (Torraco 2016, 418.) Olen tehnyt koehakuja seuraaviin tietokantoihin testatakseni hakutermejä ja hakulausekkeita: Google Scholar, Social services abstracts, Sociological abstracts, Jstor ja Swehub. Tietokannat Social Services Abstract ja Sociological Abstracts tuottivat koehaussa lukumäärällisesti samat tulokset käyttämälläni hakutermeillä. Tein myös koehaun

Jyväskylän yliopiston kirjaston JYKDOK-tietokannan tarkennettuun kansainvälisten e-aineistojen hakuun. Koehaussa käytin hakulausekkeita, jotka muodostuivat hakutermeistä kuten, "recognition theory" AND "social work". Kokeilin myös tunnustussuhdeteorian käsitteitä hakusanoina yhdistelleen niistä seuraavan hakulausekkeen: "love, rights, solidarity" AND "social work". Viimeiseen koehakuun käytin hakulauseketta, joka muodostui hakutermeistä "honneth axel" AND "social work" sekä "respect, esteem, love" AND "social work". Viimeisin hakulauseke tuotti vain muutaman hakutuloksen. Jyväskylän yliopiston kirjaston JYKDOK-tietokannan tarkennettu kansainvälinen e-aineistojen haku tuotti tuhansia hakutuloksia kolmella ensimmäisellä hakulausekkeella. Taulukossa 1 kuvaan koehakujen tuottamia tuloksia. Nämä tulokset sain valikoimalla hakulausekkeiden avainsanojen sijoituksen vapaasti julkaisussa.

TAULUKKO 1 Aineiston hakulausekkeiden testaus

Tietokanta	Hakulauseke	Hakutulokset (kpl)
Social services abstracts ja sociological abstracts	"recognition theory" AND "social work" "love, rights and solidarity" AND "social work" "honneth axel" AND "social work" "respect, esteem and love" AND "social work"	37,9,17,2
Jstor	yllä mainitut	12,12,5,0
Swepub	yllä mainitut	32,0,4,0

Maisterintutkielman laadintaan on käytössä noin 1200 työtuntia, joten rajallinen aika ei mahdollista tuhansien artikkeleiden tutkimista. Koehakujen perustella päätin kohdentaa varsinaisen aineistonhakuni kolmeen tietokantaan. Tähän valintaan vaikuttivat hakulausekkeiden tuottamat hakutulokset sekä tietokantojen hakutoimintojen monipuolisuus. Koehaut osoittivat, että AB-kriteerin käytettävyyttä

hakutoiminnoissa eli hakutermien esiintyminen myös artikkeleiden abstrakteissa täsmensi artikkelihakua. Päädyin keskittämään varsinaisen aineistohakuni seuraaviin artikkelitietokantoihin:

- Social Services Abstracts (ProQuest)
- Jstor
- SwePub
- Wiley Online Library

4.3.2 Aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Kansainväliset tieteelliset tutkimusartikkelit ovat tämän tutkimuksen aineisto. Aineistoksi hyväksyin journaaliartikkeleita, joista oli kokoteksti ilmaiseksi saatavilla ja ne oli vertaisarvioitu. Tutkimusaiheena aineiston artikkeleissa on sosiaalityön tutkiminen tunnustussuhdeteorialla ja niiden täytyi liittyä minun tutkimuskysymyksiini. Hakutoiminnoissa käytin AB-kriteeriä sekä AND-operaattoria. Aineiston keruu toteutui kesä-heinäkuussa 2022 Jyväskylän yliopiston kirjastotietokannan kautta käytössä oleviin edellä kuvattujen journaalitietokantoihin. Aineistoksi kelpuutin vain tuoreinta tutkimustietoa, joten rajasin julkaisujen aikaväliksi julkaisuvuodet 2010–2022. Taulukkoon 2 olen koonnut aineiston sisäänotto ja poissulkukriteerit.

TAULUKKO 2 Aineiston artikkeleiden sisäänotto ja poissulkukriteerit

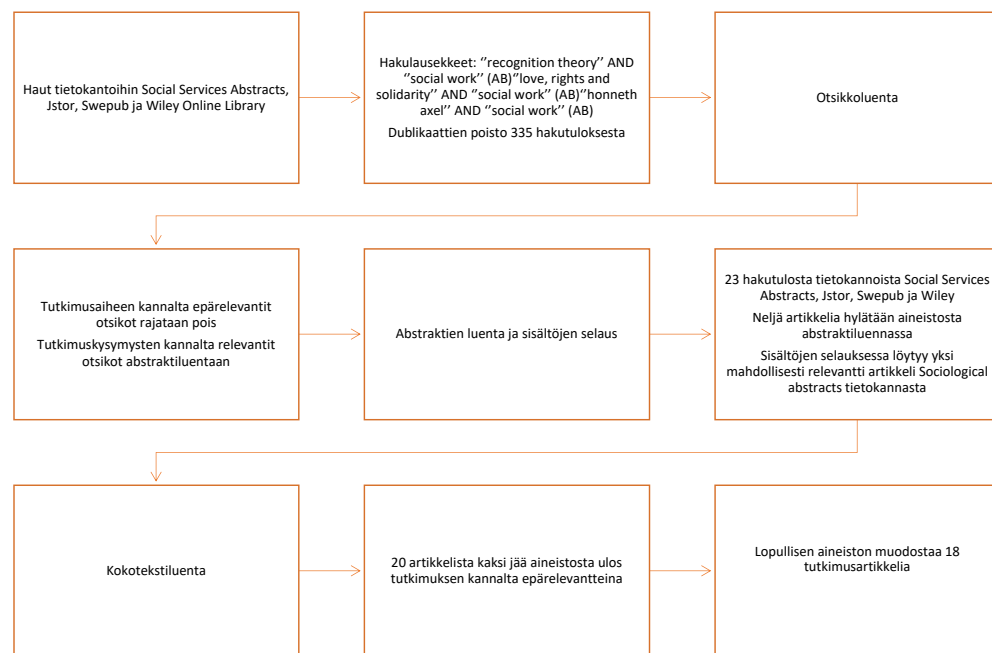
Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
Englanninkielinen artikkeli	Muu kuin englanninkielinen
Artikkeli vastaa tutkimuskysymykseen	Ei vastaa tutkimuskysymykseen
Tieteellinen ja julkaistu artikkeli	Julkaisematon tai ei tieteellinen artikkeli

Vertaisarvioitu	Ei vertaisarvioitu
Julkaistu aikavälillä 2010–2022	Julkaistu ennen vuotta 2010
Maksuton ja koko teksti käytössä	Maksullinen tai vain osittain maksuton

Hakutermeistä muodostettu hakulauseke "recognition theory" AND "social work" tuotti Social Services Abstract-tietokannasta 74 tulosta. Wiley online-tietokanta tuotti tällä hakulausekkeella 167 tulosta. Wiley online-tietokannan hakutuloksissa oli Social Services Abstract-tietokannan toistoa, jonka sivuutin tulosten rajauksessa ensimmäisenä. Tietokannat Jstor ja Swepub tuottivat edellä mainitulla hakulausekkeella molemmat 32 hakutulosta. Hakulauseke "love, rights and solidarity AND "social work" tuotti Jstor ja Swepub tietokannoista nolla tulosta. Social Services Abstract-tietokannasta "love, rights and solidarity AND "social work" vastasi kahteen hakutulokseen, kun Wiley Online library-tietokanta vastasi kolmeen tulokseen. Hakulauseke "honneth axel" AND "social work" vastasi Social Services Abstract-tietokannassa 11 tulokseen ja Jstorissa ja Swepubissa neljään tulokseen. Tämä hakulauseke vastasi Wiley Online Library-tietokannassa kuuteen tulokseen. Luin ensin tietokannoista artikkeleiden otsikot läpi. Otsikot, jotka eivät viitanneet tutkimusaiheeseen ohitin seuraavassa vaiheessa, jossa luin tutkimukseni kannalta relevanteilta vaikuttaneiden artikkeliotsikoiden abstraktit. Abstraktin luentaan valikoitui Social Services Abstract-tietokannasta 18 artikkelia, Jstor-tietokannasta kaksi Swepub-tietokannasta yksi ja Wiley Online library-tietokannasta kaksi artikkelia. Jstor-tietokannan kaksi artikkelia eivät edenneet abstraktin lukemisen jälkeen pidemmälle aineiston sisäännotossa, sillä ne eivät vastanneet tutkimuskysymyksiini. Abstraktiluennassa Social Services Abstract tietokanta haun tuloksista hylkäsin kaksi artikkelia. Näistä toinen ei yliopiston kirjaston ostamasta käyttöoikeudesta huolimatta avautunut kokonaan ja toisessa artikkelissa olikin tutkimuksen viitekehysenä käytetty Bordeaur tutkimuksia tunnustusteorioiden sijaan. Abstraktilukuvaiheessa selasin artikkeleiden sisältöä ja lähdeluetteloja. Tässä sisältöjen selailussa löysin yhden tutkimuskysymykseeni mahdollisesti vastaavan artikkelin, joka oli julkaistu

Sociological Abstract-tietokannassa. Kokotekstiluentaan abstraktiluennan perusteella valitsin yhteensä 20 artikkelia, jotka abstraktin perusteella vastasivat ainakin yhteen tutkimuskysymykseeni. Kokoluenta vaiheessa 20 artikkelista kaksi jäivät lopullisen aineiston ulkopuolelle, koska toinen niistä ei vastannutkaan tutkimuskysymyksiini ja toisessa käytetty tutkimusmenetelmä oli kirjallisuuskatsaus.

TAULUKKO 3 Aineiston koonti tietokannoista

4.3.3 Aineiston esittely

Tunnustusteorioiden mielenkiinto maailmalla runsaasti herättänyt tutkimusaihepiiri. Vaikka tunnusteorian käyttävyys sosiaalityöntutkimuksessa on nouseva näkökulma, ei tutkimuksia muuhun tunnustusteoria tutkimukseen nähden vaikuta olevan runsaasti. Toisaalta maisterintutkielmaan käytössä oleva aika, 30 opintopistettä, rajoittaa tutkijan kykyä analysoida suurta artikkelimäärää kirjallisuuskatsauksessa. Kokoluennan jälkeen tämän kirjallisuuskatsauksen aineistoon valikoitui yhteensä 18 tutkimusartikkelia, jotka löytyivät tutkimusartikkelitietokannoista Social Services Abstracts, Swepub, Wiley Online

Library ja Sociological Abstracts. Artikkelit on vertaisarvioitu ja ne on julkaistu kymmenessä eri tieteellisessä julkaisussa.

TAULUKKO 4 Aineiston artikkeleiden julkaisukanavat

Julkaisu nimi	Vertaisarvioitu	kpl
1. Child and family Social Work	kyllä	3
2. International Journal of Migration, health and social care	kyllä	1
3. Critical and radical social work	kyllä	2
4. British Journal of Social work	kyllä	5
5. Children and Youth Services Review	kyllä	2
6. Disability and Society	kyllä	1
7. International journal of social welfare	kyllä	1
8. International Social Work	kyllä	1
9. Journal of Social Work	kyllä	1
10. European Journal of social work	kyllä	1

Rajasin aineistohaun julkaisuajankohdan vuosille 2010–2022. Kokoluennassa noudatin rajaustani ja aluksi pudotin kaksi artikkelia aineistosta, jotka oli kirjoitettu vuosina 2008 ja 2009, mutta julkaistu vuonna 2010. Tässä kohtaa perustelin ratkaisua sillä, että myöhemmin julkaistuissa tutkimuksissa viitattiin näihin kahteen vanhempaan tutkimukseen. Lisäksi teoretisointi vaikutti kehittyneen näiden kahden vanhemman tutkimuksen julkaisun ajasta. Tutkimusaineiston analyysi vaiheessa totesin näiden vuonna 2010 julkaistujen artikkeleiden olleen merkittäviä alkulähteitä sosiaalityön tunnustustutkimuksen kehittymiselle, joten päädyin sisällyttämään artikkelit aineistooni. Tämän tutkimuksen aineiston artikkeleiden julkaisuvuosien

perusteella tunnustusteorian tutkiminen sosiaalityössä on ollut viime vuosina vilkasta erityisesti vuosina 2020 ja 2021.

TAULUKKO 5 Aineiston artikkeleiden julkaisuvuodet

Julkaisuvuosi	Lukumäärä
2010	2
2011	1
2013	1
2014	1
2016	1
2018	2
2020	4
2021	5
2022	1

Aineistossa näkyy eurooppalaisen sosiaalityön tutkimuksen mielenkiinto tunnustusteorioita kohtaan. Aineistossa on vain kaksi Euroopan ulkopuolella tehtyä tutkimusta. Euroopassa tutkimuksen aihepiirin mielenkiinto näyttää aineiston perusteella keskittyvän Brittein saarille. Tunnustusteoria on sosiaalityön tutkijoita kiinnostanut myös Suomessa.

TAULUKKO 6 Aineiston artikkeleiden maat

Maa	Lukumäärä
Kanada	1
Ruotsi	1
Iso-Britannia	7
Saksa	1
Suomi	3
Norja	1
Alankomaat	1
Australia	1
Irlanti	2

4.4 Sisällönanalyysi

Sisällönanalyysiä voidaan käyttää sekä kvalitatiivisen, että kvantitatiivisen aineiston analyysiin. Pyrkimyksenä on tuottaa tiivis ja kokonaisvaltainen kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Analyysin tuotoksena syntyy tutkittavana olevaa ilmiötä kuvaavia käsitteitä tai kategorioita. Deduktiivinen lähestymistapa sisällönanalyysiin valitaan, kun tutkija aikoo testata aiempaa teoriaa eri tilanteissa tai olosuhteissa. Lähestymistapa on puolestaan induktiivinen, kun tutkijan pyrkimys on järjestää hajanaista tai irrallista aiempaa tietämystä tutkittavasta ilmiöstä. (Elo & Kyngäs 2007, 108–113.) Sovellan tämän integroivan kirjallisuuskatsauksen aineiston analyysiin sisällönanalyysin menetelmää. Erityisesti systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa, sisällönanalyysi on enemmän aineiston järjestämisen apuväline kuin varsinainen analyysiväline. Apuvälineenä sisällönanalyysissä saattaa riittää, että aineisto järjestetään luokittelemalla se vain yläluokkiin ja abstrahointivaihe eli pääluokkien muodostus jää pois. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 139–140.) Tutkimuksessani analyysiin kuuluu abstrahointivaihe, joten sisällönanalyysiä voi tämän tutkimuksen osalta pitää sen analyysimenetelmänä apuvälineen sijaan.

Sisällönanalyysi on kolme vaihetta sisältävä prosessi. Analyysiprosessi lähtee liikkeelle aineiston valmistelusta. (Elo & Kyngäs 2007, 110.) Aineisto täytyy tuntea hyvin, joten aineiston analyysi alkaa jo ennen analyysinprosessiin siirtymistä ja tarkoittaa aineiston lukemista useampaan kertaan (Eskola & Suoranta 1996, 110–116). Tutuksi tulleen aineiston analyysiprosessin valmisteluvaiheessa tutkija valitsee analyysiyksikön. Analyysiyksikön muodostamisessa on pidettävä tutkimuskysymykset mielessä. (Elo & Kyngäs 2007, 109–113.) Analyysiyksikkö voi olla yksittäinen sana, lause, lausuma tai ajatuskokonaisuus (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122). Seuraavassa vaiheessa aineisto järjestetään. Aineiston järjestäminen aloitetaan muodostamalla tekstimuotoisen aineiston yhteyden muistiinpanoja ja otsikoita, kun aineistoa luetaan läpi. Nämä muodostuneet koodit on syytä merkata tekstiaineiston marginaaliin. (Elo & Kyngäs 2007, 109–113.) Seuraavassa vaiheessa, ryhmittelyssä, koodeista etsitään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Samankaltaiset koodit

muodostavat ryhmän ja ryhmälle annetaan sitä kuvaava nimi eli luokka. Näin jatketaan, kunnes kaikki koodit on ryhmitetty eli ne on järjestetty niiden sisältöjä kuvaaviin ylempiin luokkiin. Lopulta jäljellä on luokkia, jotka ovat muodostuneet yhdistämällä alempia luokkia ja jotka liittyvät tutkimusongelmaan. (Tuomi & Sarajärvi 2019, 124–125.)

Olen käyttänyt tämän maisterintutkielman aineiston analysointiin teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä. Teoriaohjaava sisällönanalyysi liittää aineiston teoreettisiin käsitteisiin tuomalla käsitteet jo ilmiöstä tiedettynä. Aineistolähtöisessä tai induktiivisessa sisällönanalyysissä teoreettiset käsitteet luodaan aineistosta. Tutkimukseni analyysia ei voi pitää puhtaasti deduktiivisena tai teorialähtöisenä, sillä lähestyin alkuperäistä aineistoa pääasiassa sen omilla ehdoilla eikä tietyn teorian mukaan. En käyttänyt analyysissä tunnustusteorian käsitejärjestelmää analyysirungon muodostamiseksi. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 127–133.)

Lähdin liikkeelle lukemalla aineiston läpi useampaan kertaan. Latasin aineistoon valikoidut tutkimusartikkelit tablettitietokoneelle, jossa pystyin artikkeleita lukemaan ja tiedostoihin omia merkintöjä tekemään. Viimeisellä lukukerralla merkitsin aineistossa mukana olevien tutkimusartikkeleiden marginaaliin koodeja, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiin. Tässä vaiheessa koodit olivat tekstikohdan sisältöä kuvaavia sanoja tai lyhyitä lausekkeita. Näin muodostin koodeja kuten: *epäkunnioitus, halveksunta ja tunnustus virhe*. Seuraavaksi ryhmitin samankaltaiset tai samaa asiaa kuvaavat koodit luokiksi. Esimerkiksi *epäkunnioitus, halveksunta ja tunnustus virhe* ovat yläluokan **tunnustuksen epäsuhta-** alaisuudessa. Ryhmittelemällä koodeja sain muodostettua yläluokkia, joita lukumäärällisesti oli yhteensä 25. Jatkoin yläluokkien samankaltaisuuksien ja eroavaisuuksien tukintaa. Samankaltaiset tai samaa asiaa kuvaavat yläluokat ryhmitin pääluokiksi. Esimerkiksi yläluokka **tunnustuksen epäsuhta** on toisen yläluokan **institutionaalisen tunnustuksen** kanssa pääluokan **rakenteellinen tunnustus-** alaisuudessa. Pääluokkia muodostui edellä kuvatulla tavalla analyysissä edeten viisi kappaletta. Näiden viiden pääkategorian merkitysisällöt ovat tämän maisterintutkielman tulokset (Elo & Kyngäs 2007, 112). Taulukossa seitsemän kuvaan analyysini etenemistä koodeista pääluokkaan.

TAULUKKO 7 Näyte luokkien muodostumisesta

koodi	yläluokka	pääloukka
tunnustus virhe epäkunnioitus halveksunta	tunnustuksen epäsuhta	rakenteellinen tunnustus
instituution vaikutus tunnustukseen järjestelmätason tunnustaminen	institutionaalinen tunnustus	

4.5 Eettinen tarkastelu

Hyvä tieteellinen käytäntö tutkimuksen suorittamisen ohjenuorana on tae tieteellisen tutkimuksen eettisyydestä (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6). Tutkimuksen eettisyyteen huomion kiinnittäminen kertoo myös tutkimuksen luotettavuudesta ja sen laadusta (Tuomi & Sarajärvi 2018, 149). Eettisesti kestävän tutkimuksen toteuttamisessa noudatetaan rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten käsittelyssä sekä niiden arvioinnissa. Tutkimuksessa kiinnitetään huomiota tiedeviestinnän avoimuuteen erityisesti tutkimuksen tulosten julkaisussa. Tiedonhankinta menetelmät ovat eettisesti kestävässä tutkimuksessa tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia. Aiempaan tutkimukseen viitataan asianmukaisella tavalla, jotta muiden tutkijoiden saavutukset tulevat huomioituksi. Tieteelliselle tiedolle asetetut vaatimukset sekä tarvittavat tutkimusluvut ovat myös eettisesti kestävän tutkimuksen tunnusmerkkejä. Edellä kuvatut hyvän tieteellisen käytännön lähtökohdat ovat opinnäytetyönä laadittaman maisterintutkielman kannalta merkityksellisiä. Hyvän tieteellisen käytännön lähtökohtia on yhteensä yhdeksän, mutta näistä neljä viimeistä eli tutkimusryhmän jäsenten oikeudet, rahoituslähteistä ja sidonnaisuuksista kertominen, tutkijan esteellisyyteen liittyvät kysymykset sekä tutkimusorganisaation henkilöstöön ja taloushallintoon liittyvät

kysymykset tulevat käytännössä eteen vasta ammattitutkimuksen parissa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6-7.)

Maisterintutkielmani on kirjallisuuskatsaus, joten tässä tutkimuksessa ei kerätä empiiristä aineistoa. Tällöin minun ei ole tarvinnut hakea tutkimuslupaa. Aineisto, joka koostuu aikaisemmin julkaistuista tutkimuksista, on kerätty yliopiston kirjaston kautta käytössä olevista artikkelitietokannoista. Tämän kaltaisen aineiston säilyttämiseen minun ei ole tarvinnut kiinnittää erityistä huomiota. Kuvaan kirjallisuuskatsauksen vaiheet systemaattisesti ja tätä linjaa olen noudattanut myös aineiston analyysin kuvaamisessa. Maisterintutkielman luotettavuutta nostaaakseni olen esittänyt kirjallisuuskatsauksen eri vaiheissa tekemiäni valintoja taulukoilla. Aineiston analyysivaiheessa tekemistäni tulkinnoista olen kertonut avoimesti liittämällä maisterintutkielmaan taulukkonäytteen koodatun aineiston luokittelusta. Laadullinen tutkimus on tulkinnallista ja tämän tutkielman tulkinnallisuuteen liittyy myös aineiston englannin kielisyys, joten sen analysointiin on voinut vaikuttaa tutkijan tekemät käänkösvirheet.

5 SOSIAALITYÖN TUNNUSTUSTUTKIMUS

5.1 Tunnustus sosiaalityön teoriassa ja praktiikassa

Tunnustusteorialla sosiaalityössä on tutkittu sosiaalityön teoriassa ja praktiikassa esiintyviä asioita. Sosiaalityön teorian tutkimuksen piirissä tunnustustutkimusta on toteutettu tarkastelemalla tunnustusteorioita sosiaalityön näkökulmasta. Garrett (2010) on käsitellyt tunnustusteoriaa sosiaalityön kontekstista. Hänen tutkimuksensa pohjautuu tunnustuksen politiikasta tuotettuun kriittiseen tutkimuskirjallisuuteen. Tutkimuksellaan hän laajentaa sosiaalityön tutkimusalueella käytettyjä teoreettisia arvoja, tuomalla esille nykyaikaisten tunnustusteoreettisten ajattelijoiden Honnethin ja Fraserin teoretisoinnissa olevia ongelmia. Garrettin mielestä Honnethin teoria tunnustussuhteiden merkityksestä on sosiaalityön asiakastyössä kohdattavien ongelmien psykologisointia. Välittävä tunnustussuhde lapsuudessa ei suojaa ihmistä mahdollisilta aikuiselämän vastoinkäymisiltä. Fraserin teorian artikulaatiolle Garrett näkee enemmän painoarvoa sosiaalityön diskurssissa, jossa sorron ja alistamisen vaikutuksia kohdataan. Fraserin näkemys tunnustuksen ja tunnustuksen epäsuhtien kysymyksistä ja niiden yhteydestä yhteiskunnan talouden ja resurssien uudelleenjaon kysymyksiin, vakuuttaa Garrettin. Silti, sosiaalityön kontekstissa tunnustusteoriat kaipaavat kehittämistä, sillä molemmat edellä mainitut teoretikot unohtavat ajattelussaan valtion roolin tunnustuksen epäsuhtien muodostumisessa. Garrettille valtion roolin sivuuttaminen tunnustuksen epäsuhtien synnyttämisessä on

ongelmallista, sillä sosiaalityö toimii valtion kehyksen alla. Sosiaalityö, valtion toimijana osallistuu tunnustuksen epäsuhtien synnyttämiseen nimeämällä ja tyypittelemällä palveluiden käyttäjiä esimerkiksi työttömiksi tai ongelmaperheiksi. Praktiikoillaan sosiaalityö voi nöyryyttää tai tehdä näkymättömäksi. Näin sosiaalityö osallistuu ihmisten toiseuttamiseen. Toiseuttamiseen osallistuva sosiaalityö ei pysty taistelemaan rakenteellisesti synnytettyä tunnustuksen epäsuhtaa vastaan. (Garrett 2010.)

Tunnustusteorioilla on tarkasteltu kriittisesti sosiaalipolitiikan filosofista perustaa, kuten Houston (2010) tutkimuksellaan on tehnyt. Sosiaalipolitiikan filosofisesta perustasta hän löytää perusteet sosiaalityön käytännölle, joka rakentuu neljästä ulottuvuudesta. Hän ei tarkastelussaan moiti Honnethin tunnustusteorioita, kuten Garrett (2010), vaan käyttää niitä tutkimuksessaan, jossa hän tarkastelee käytännön sosiaalityön mukauttamista. Mukauttaminen toimii välineenä, jonka ansiosta sosiaalityön asiakkaille siirtyy enemmän vastuuta ongelmiansa ratkaisemisesta. Samalla sosiaalityöntekijä muuttuu sosiaalipalveluiden tuotteiden markkinoijaksi asiakkaan suuntaan. Houston tarttuu syvennyksessään mukauttamiseen sisältyvään yksilöllistämiseen esittelemällä Honnethin kritiikkiä yksilöllistämistä kohtaan. Hyödyntäen Honnethin esittämää kritiikkiä yksilöllistämisestä, Houston esittelee tunnustuksen sosiaalityön, joka ymmärtää ihmisen ensisijaisesti sosiaalisena yksilönä ja ihmisen käytöksen sosiaalisessa kontekstissa. Käytännön sosiaalityö on symbolista vuorovaikutusta, jolloin työskentelyn painopisteessä on asiakkaan kyky määritellä oma tilanteensa heille merkityksellisten symbolien kautta sekä kyky muodostaa omakuva vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Sosiaalityö on käytännössä myös välittämistä, sillä asiakkaan omakuva ja sen rakentuminen itseluottamuksen kautta edellyttää välittävää asiakassuhdetta. Käytännön sosiaalityö kunnioittaa ihmisoikeuksia ja on asiakkaan voimavaroja vahvistavaa. Yhdessä symbolisen vuorovaikutuksen kanssa sosiaalityöntekijä ymmärtää asiakkaan tulkinnan tilanteestaan ja todentaa asiakkaan tulkinnan kokemuksistaan. Tunnustuksen sosiaalityöllä Houston osoittaa, kuinka sosiaalityön mukauttaminen ja

yksilöllistäminen siirtämällä vastuu asiakkaalle on tunnustuksen filosofian näkökulmasta epärealistista. (Houston 2010.)

Niemi (2021) jakaa Houstonin (2010) kannatuksen Honnethin tunnustussuhdeteoriamuotoon. Tunnustusteorian vaikutuksia sosiaalityöhön käsittelevässä tutkimuksessaan hän esittää, kuinka sosiaalityön eettinen viitekehys rakentuu Honnethin tunnustusteorian mukaan. Argumentaatiollaan hän osaltaan vastaa tunnustusteoriaa kohtaan esitettyyn kritiikkiin, jonka mukaan tunnustusteoria korostaa liikaa toiseutta. Niemelle tunnustusteorian käsite kunnioitus tarkoittaa ihmisoikeuksien kunnioittamista, kuten itsemääräämisoikeus. Arvostuksen käsite liittyy Niemen mukaan esimerkiksi palkkatyöhön. Ihmisen omanarvontunne tai itsetunto pohjautuu muilta saatuun arvostukseen, mikä on työttömän sosiaalityön asiakkaan kohdalla rajoittunutta. Sosiaalityön tehtävä on kehittää ihmisen itsetuntoa palauttamalla esimerkiksi työtön takaisin työelämään arvokkaaksi veroja maksavaksi kansalaiseksi. Edellä kuvattujen tunnustusteorioiden käsitteiden lisäksi sosiaalityön eettinen viitekehys sisältää käsitteen rakkaus, joka sosiaalityön kontekstissa kääntyy muotoon välittäminen. Välittäminen on käyttäytymistä niin, että asiakkaalle jää kokemus kuulluksi tulemisesta sekä huomioiduksi tulemisesta vaalien hänen yksilöllisiä ominaisuuksiaan. (Niemi 2021.)

Niemen (2021) objektiivinen tunnustusteorian lukeminen tuottaa keskusteluun näkemyksen tunnuksesta ja toiseudesta sosiaalityön näkökulmasta. Toiseuden tai erilaisuuden tunnustaminen on sosiaalityön ydintä, jonka se hoitaa ymmärtämällä esimerkiksi sukupuolten väliset erot tai seksuaaliset suuntautumiset osana ihmisen tai ihmisryhmän identiteettiä. Toiseuden tunnustamisen ohella tunnustusteorian mukaan tarvitaan myös yhtäläisyyksien tunnustamista. (Niemi 2021.) Ploesser ja Mecheril (2011) osoittavat saksalaiseen nuorisokeskukseen sijoittuvassa tapaustutkimuksessaan, kuinka sosiaalityön vuorovaikutuksessa valtaväestöstä poikkeavan näköinen yksilö voidaan sosiaalihuollon toimintayksikössä määritellä ulkomaalaiseksi, eli toisenlaiseksi luomalla samalla stereotyyppioita erilaisuuden perusteella. Dekonstruktiiivinen lähestymistapa toiseuteen tarkoittaa kritiikkiä vallitsevaa käsitystä vastaan esimerkiksi siitä, minkälaisena Ploesserin ja Mecheril

tapauksessa saksalainen ihminen oletettavasti on. Jonkin ihmisryhmän pelkkä toiseuden tunnustaminen muista ihmisryhmistä poikkeavana piilottaa tunnustuksen kohteena olevan toisenlaisen ihmisryhmän sisäiset eroavaisuudet. (Ploesser 6 Mecheril 2011.)

Rossiter (2014) on myös tutkinut Honnethin tunnustusteoriaa. Tunnustusteoreettinen käsitys sosiaalityöstä yhdistää sosiaalityön sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen. Oikeudenmukaisuuteen tunnustusteoria kytkeytyy identiteetin muodostumisen kautta, sillä identiteetti hankitaan sosiaalisesti, jolloin itseluottamus, itsekunnioitus ja omanarvontunne ovat toimijuuden ja itsemääräämisen perusta. Identiteetin muodostumisen sosiaaliset olosuhteet on huomioitava oikeudenmukaisuuden tarkastelussa. Rossiter (2014) havainnollistaa tunnustusteorian yhteyttä sosiaalityön ja oikeudenmukaisuustyön välillä käytännön sosiaalityön esimerkillä. Taloudellisesti marginaalissa oleville nuorille, joiden koulunkäynti on keskeytetty järjestö nimeltä Peach tarjoaa koulutuspalveluita. He kehystävät nuorten koulukokemuksia poliittisesti, strategisena kielenään tunnustus. Ongelmanuoreksi leimatun nuoren kokemukset koulussa muuttuvat Honnethin tunnustusteorialla epäoikeudenmukaisuudeksi. Kokemukset kurista, pelosta, rangaistuksista ja matalat odotukset koulumenestykselle voidaan tunnustusteorialla sanoittaa oikeudenmukaisuuden ongelmiksi. Nuoren identiteetin muodostus vaarantuu koulussa, joka ei tunnusta marginaalissa olevan ongelmanuoren oikeutta koulutukseen. (Rossiter 2014.)

Käytännön sosiaalityössä tunnustustutkimusta on suunnattu sosiaalityön asiakassuhteisiin ja siinä olevaan tunnustukseen (Ridley ym. 2013; Marshall ym. 2020; Mitchell 2022; Lindahl 2021). Ridley ym. (2013) on kerännyt haastatteluaineiston tutkimuksessa, jossa tarkasteltiin hyvän asiakassuhteen elementtejä lastensuojelun asiakkaiden ja sosiaalityöntekijöiden välisissä suhteissa. Lastensuojelun asiakkaana olevien lasten kokemusten mukaan, laadukas asiakassuhde sisältää kaikki tunnustuksen ulottuvuudet. Kunnioitus, arvostus ja välittäminen kuvastavat työntekijän mahdollisuutta käyttää aikaa asiakkaansa asioiden hoitamiseen. Tunnustuksen ulottuvuudet näkyvät myös työntekijän ponnisteluissa suorittaa

lupaamansa asiat asiakkaan puolesta. Samoin ne kuvastuvat myös työntekijän kyvystä ymmärtää ja kuunnella asiakastaan. (Ridley ym. 2013.) Lindahl (2021) on tutkinut Honnethin tunnustusteorialla sijaishuollossa olevien lasten ja nuorten suhdetta heidän lastensuojelunsa työntekijöihin. Hänen tarkastelunsa on kohdistunut asiakassuhteen laatuun. Tunnustusteorian käsitteillä kunnioitus, arvostus ja välittäminen, hän erittelee asiakassuhteen ulottuvuuksia. Asiakassuhteen laatu kertoo myös asiakassuhteesta olevasta tunnustuksesta. Lastensuojelun sijaishuollossa olevan lapsen ja lastensuojelun työntekijöiden välinen asiakassuhde on vähemmän virallinen ja etäinen, jos suhde perustuu läheisyyden ja solidaarisuuden tarpeen tunnustamiseen. Puhtaasti lapsen oikeuksien tunnustamiseen pohjaava asiakassuhde kategorisoi lapsen eikä huomioi lapsen yksilöllisiä tarpeita. (Lindahl 2021.) Marshall ym. (2020) hyödyntää Honnethin tunnustusteorian käsitteellistä tunnustussuhteiden viitekehystä, tutkimuksessaan, jossa he tarkastelevat lasten identiteetin positiivista muodostumista sijaishuollossa. Heidän mukaansa asiakassuhteesta oleva oikeuksien tunnustaminen, joka huomioi lapsen arvokkaana yksilönä lisää sosiaalityön käytännön työskentelyyn, erityisesti siihen kuuluvan päätöksenteon, mahdollisuuksia huomioida lapsen valinnat ja toimijuus. Siksi sosiaalityössä on kiinnitettävä huomioita lapsen identiteetin kehittymisen prosesseihin sekä niiden seurauksiin. (Marshall ym. 2020.) Mitchell (2022) on tutkinut tunnustusteorialla lasten osallisuutta lastensuojelun päätöksenteossa. Hän on käyttänyt tässä tutkimuksessaan aiemmin kerättyä lasten haastatteluaineistoa, joka oli muodostettu läheisverkoston työskentelyn seurausten tarkastelemiseksi. Nuoren omakuvaan voi vaikuttaa se, miten hän tulee tunnustetuksi sosiaalityön asiakastyössä. Tunnustuskokemukset vaikuttavat myös siihen, miten nuori näkee hänelle tarjotun sosiaalipalvelun. (Mitchell 2022.)

Asiakassuhteeseen on sosiaalityön tunnustutkimuksella kiinnitetty huomioita myös nuorten kehitysvammaisten osalta. Robinson ym. (2020) on tutkimuksessaan käyttänyt osallistavaa metodologiaa, jossa he tutkivat kehitysvammaisten nuorten sekä heidän tukihenkilöidensä välistä tukisuhdetta. He palkkasivat tutkimusryhmään töihin kaksi kehitysvammaista nuorta ja hyödynsivät kehitysvammaisista koostuvaa

neuvonantajaryhmää tutkimuksen suunnittelussa. Tutkimusryhmä tunnusti tutkimusmetodologia valinnallaan kehitysvammaisten haasteet ymmärtää kirjoitettua tekstiä sisältävää kyselylomaketta, joten kehitysvammaiset tutkimusryhmän työntekijät osallistuivat kehitysvammaisille suunnatun kyselylomakkeen suunnitteluun. Kyselylomakkeen käytettävyys testattiin neuvonantajaryhmällä. Aineistonkeruu suunnattiin kehitysvammaisille ja heidän tukihenkilöilleen. Honnethin tunnustussuhteiden käsitteellisen viitekehyksen mukaiset tunnustuksen ulottuvuudet ovat läsnä nuorten älyllisesti kehitysvammaisten ja heidän tukihenkilöiden välisessä tukisuhteessa. Vastajien mukaan välittäminen asiakassuhteessa näkyy ystävällisyytenä. Tukisuhteen pituus näytti tulosten mukaan tuottavan positiivisen tunnustuskokemuksen kehitysvammaiselle nuorelle. Samoin teki asuinpaikka suurten kaupunkien ulkopuolella. (Robinson ym. 2020.)

Hansen (2018) on tutkinut aikuisten identiteetin rakentumista työllistymistä edistävissä palveluissa. Hän käytti tarkastelussa Honnethin ja Fraserin tunnustusteorioita tutkiakseen, miten sukupuolittunut identiteetin rakentuminen työllistymistä edistävissä palveluissa vaikuttaa naisten ja miesten käsitykseen omasta sosiaalisesta arvostaan. Tutkimuksessa työttömät aikuiset kokivat identiteettinsä työkykyisinä yksilöinä vahvistuvan asiakassuhteessa, jossa tunnustuksen ulottuvuudet ovat läsnä. Silti miesten ja naisten välillä on eroja siinä, mikä tunnustuksen ulottuvuus koetaan merkitykselliseksi työkykyisen identiteetin kehittämisessä. Naisille asiakassuhteessa koettu tunnustus heidän saavutustensa kautta oli merkityksellistä, joka heille kuvasti sosiaalityöntekijän välittämistä. Miehillä oikeuksien tunnustaminen oli merkityksellistä, sillä he kokivat konkreettisen työllistymisen edistämiseksi saadun tuen tarpeellisemmaksi kuin sosiaalityöntekijän välittävän asenteen. (Hansen 2018.)

5.2 Rakenteellinen tunnustus

Sosiaalityön tutkimuksessa on käytetty tunnustusteoriaa rakenteellisen tunnustuksen tutkimiseen. Sosiaalityön tunnustustutkimuksessa on rakenteellista tunnusta tutkittu kohdistamalla tutkimus institutionaaliseen tunnustukseen sekä tutkimalla tunnustuksen epäsuhtia. Niemen (2021) tutkimuksessa sosiaalityöntekijän asiakkaalleen antama tunnustus on institutionaalista tunnustusta, kun tunnustuksen antamiseen vaikuttaa sosiaalityöntekijän työnantajaorganisaation säännöt ja rajoitukset. Sosiaalityö palveluillaan toimii valtion ja yhteiskunnan tunnustuksen jakajana. Yhteiskunnan tunnustaessa kansalaisen, kansalainen näkee yhteiskunnan oikeudenmukaisena. Sosiaalityö yhteiskunnan tunnustuksen jakajana kansalaisille saa tunnustusteoriasta vahvan pohjan sen julkisrahoitteisuudelle. Sosiaalityön palveluita tarjotaan muun muassa yhteiskunnan laidalla oleville marginalisoiduille väestöryhmille. Rakenteellista tunnustusta ilmentää toiseudelle annettu kunnioitus, jolloin yhteiskunnan marginaalissa olevat ihmisryhmät osallistetaan heille tarkoitettujen palveluiden suunnittelemiseen. (Niemi 2021.)

Rakenteellinen tunnustus voi myös näyttäytyä negatiivisena kokemuksena. Korkiamäki ja Gilligan (2020) ovat ilman huoltajaa maahan tulleiden nuorten maahanmuuttajien parissa tehdyllä tutkimuksellaan tarkastelleet nuorten maahanmuuttajien kokemuksia tunnustuksen epäsuhdista. Tutkimuksen teoriaviitekehys rakentui tunnustuksen epäsuhdan käsitteen ympärille, jota Taylor on teoretisoinut. Nuorten maahanmuuttajien kohdalla tunnustuksen epäsuhdaksi muodostui puhekielessä käytettävä termi 'pakolainen'. Suomen kielessä pakolainen termi sisältää hyvin erilaisilla hallinnollisilla statuksilla maassa oleskelevia ihmisiä, kuten oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat samoin kuin turvapaikan saaneet YK:n pakolaisjärjestön mukaiset pakolaiset. Korkiamäki ja Gilligan (2020) haastattelivat 18 alaikäistä ja ilman huoltajaa maahan saapuneita turvapaikanhakijoita. Hallinnollisena statuksena tutkimukseen osallistuneet nuoret maahanmuuttajat hyväksyivät termin pakolainen, mutta kokivat, että termiin liitetyt negatiiviset julkiset asenteet heitä kohtaan loivat heistä stereotypioita, kuten radikaali

muslimi, joka saapuu Suomeen helpon elämän perässä. Tunnustuksen vajauksen kokemus syntyi, kun nuori maahanmuuttaja koki, ettei tule huomatuksi tai ei koe saavansa ystävällistä kohtelua ihmisiltä ympärillään. Tunnustusvirhe tapahtui, kun maahanmuuttaja nuori koki, että hänen oppimiskyk्याän vähäteltiin suomalla nuorelle muita matalampia odotuksia esimerkiksi koulumaailmassa. Nuorten maahanmuuttajien kokemuksen mukaan muu yhteiskunta aliarvioi heidän minäkuvaansa, olomassaoloa ja kyvykkyyksiä. Maahanmuuttajanuoret eivät koe tulevansa tunnustetuksi muun yhteiskunnan toimesta, koska he näyttäytyvät muulle yhteiskunnalle pakolaisina. Nuorten maahanmuuttajien negatiivisena kokema rakenteellinen tunnustus on seurausta negatiivisesta julkisesta keskustelusta, jossa pakolainen termiä käytetään laveasti. Lisäksi negatiivisena koettu rakenteellinen tunnustus eli maahanmuuttajanuorten tapauksessa ammattilaisten heille suoma tunnustusvirhe rakentuu pakolaishallinnon byrokraattisten sääntöjen perusteella. (Korkiamäki & Gilligan 2020.)

5.3 Tunnustuksen ja tunnustuksen epäsuhtien seuraukset

Sosiaalityön tunnustustutkimusta on kiinnostanut tunnustuksesta sekä tunnustuksen epäsuhteista koituvat seuraukset. Tunnustuksen seurauksia on määritelty toiseuden näkökulmasta, kuten Ploesser ja Mecheril (2011) tapaustutkimuksellaan. Kun sosiaalityöntekijä tunnustaa toiseuden, esimerkiksi homoseksuaalin, sosiaalityöntekijä tunnustuksellaan vahvistaa valta-asemassa olevien heteroseksuaalien asemaa. Binäärinen asetelma, jossa yksi on normaali ja toinen erilainen tuottaa ja vahvistaa epätasa-arvoa. Valta-asemassa olevan vahvistaminen toiseuden tunnustamisella implikoi toiseuden eksklusiota. Silti toiseuden tunnustamista tarvitaan, sillä toiseuden ollessa sosiaalisen konstruktion tuote, se on keino problematisoida syrjintää ja resurssien epätasa-arvoista jakautumista. (Ploesser & Mecheril 2011.)

Tunnustuksen epäsuhtien seurauksia on tutkimusaineistoni mukaan tarkasteltu halveksunnan seurauksien sekä leimaavien kategorisointien näkökulmasta. Houston

(2016) on tutkimusartikkelissaan mallintanut kriittistä sosiaalityötä yhdistämällä Honnethin tunnustusteoriaa ja häpeän sosiologiaa. Sosiaalisen yhteyden katkeaminen voidaan aistia häpeän tunteina. Häpeä tuottaa negatiivisen käsityksen itsestä, jolloin itsearvostus heikkenee. Tämä johtaa suuttumukseen. Suuttumus estää sosiaalisen yhteyden muodostumisen, joka alun alkaen toimi häpeän tunteiden lähteenä. (Houston 2016.) Halveksunta jähmettää ja toisenlaiseksi kategorisointi lamaa toimijuutta. Asiakkaan näkemys itsestään on häpeän leimaava. Toimijuuden lamaantuminen tarkoittaa, että sosiaalityön asiakas ei kytkeydy asiakasprosessiin eikä kerro asioistaan tai ongelmistaan. (Korkiamäki & Gilligan 2020: Mitchell 2022.) Mitchellin (2022) tutkimuksessa tunnustuksen epäsuhdasta seuraa sosiaalityöntekijän puutteellinen ymmärrys lapsen tilanteesta. Puutteellinen ymmärrys lapsen tilanteesta voi vaikuttaa sosiaalityöntekijän päätöksentekoon, josta koituu vaikutuksia lasten osallisuuteen sekä palveluiden saatavuuteen. Tunnustuksen epäsuhdasta seuraavat emotionaaliset reaktiot vaikuttavat nuorten asenteeseen sosiaalityötä kohtaan ja voivat estää yhteistyön asiakkaan ja sosiaalityöntekijän välillä. (Mitchell 2022.)

Tunnustuksen epäsuhdasta voi seurata vastarintaa, joka voi joidenkin kohdalla johtaa toimijuuden vahvistumiseen. Heidän toimijuuttaansa voi ohjata erilaiset toimijuudenstrategiat, toisin sanoen tunnustustaistelut. Korkiamäen ja Gilliganin (2020) tutkimuksessa osa maahanmuuttaja nuorista nousi vastustamaan heille pakolaisstatuksen aiheuttamaa tunnustuksen epäsuhtaa vastaan. He ryhtyivät vaatimaan tunnustamistaan kyvykkäinä nuorina miehinä, joilla on kyky asioida suomen kielellä, vaikka suomen kielen taito ei vielä korkealla tasolla ollutkaan. Osa maahanmuuttaja nuorista valitsi huomaamattomamman keinon reagoida tunnustuksen epäsuhtaan ja pyrki toiminnoissaan elämään normaalia teini-ikäisen nuoren elämää, jota vastaanottavassa maassa eletään. Toiset maahanmuuttaja nuoret keskittyivät vastaamaan heihin kohdistettuihin mataliin odotuksiin ahertamalla koulutyössä saavuttaakseen hyviä arvosanoja. Maahanmuuttajanuorten tunnustustaisteluista muodostui osa heidän uuden identiteettinsä kehittymistä kohdemaassaan. (Korkiamäki & Gilligan 2020.)

6 TUNNUSTUKSEN SOSIAALITYÖ

6.1 Tunnustusta edistävät työorientaatiot

Tutkimuksellani lähdin etsimään selitystä tunnustuksen sosiaalityölle. Tunnustuksen sosiaalityö on ihmisoikeustyön ulottuvuus, jota sosiaalityö harjoittaa tunnustusta edistävien työorientaatioita hyödyntäen. Tunnustuksen sosiaalityöllä sosiaalityö osoittaa ihmisoikeuksien kuuluvan kaikille ihmisille periaatteellisina arvoina ohi muodollisten lainsäädäntöjen. Tunnustuksen sosiaalityö viittaa tunnustusta edistäviin sosiaalityön työorientaatioihin. Näillä työorientaatioilla sosiaalityö osallistuu tunnustustaisteluihin. Rakenteellinen sosiaalityö sosiaalityön suuntauksena sisältää työorientaatioita ja lähestymistapoja, joilla sosiaalityö voi tukea ihmisiä tunnustustaisteluissa rakenteellista tunnustuksen epäsuhtaa vastaan. Sosiaalityön osuus tunnustustaisteluissa on tunnustustaisteluun ryhtyvän tukeminen ja vahvistaminen. Toisaalta rakenteellinen sosiaalityö voi tarkoittaa tunnustustaistelun käymistä heikommassa asemassa olevan puolesta. Tämä voi näkyä sosiaalityön praktiikassa politiikan ja kritiikin harjoittamisena. Tällöin sosiaalityön tehtävä on osallistua tunnustustaisteluihin raivaamalla yhteiskunnasta pois esimerkiksi binäärisenjärjestelmän näkemykset normaalista ja toiseudesta tai puuttua poliittiseen tunnustuksen epäsuhtaan ja marginalisaatioon (Ploesser & Mecheril 2011; Flynn 2021.)

Rossiter (2014) kehottaa rakenteellisen sosiaalityön kriittistä lähestymistapaa pitämään yllä keskustelua tunnustuksen politiikasta, sillä tunnustuksen politiikka on tunnustustaisteluiden väline. Tarvitaan konfliktia, jotta saadaan tunnustusta niille, jotka ovat sitä paitsi. Rossiterin (2014) mukaan Honneth sanoittaa tämän käsitteellä tunnustustaistelu. Epäoikeudenmukaisuudet nimetään ja oikeudenmukaisuuteen johtavat korjausvaatimukset ilmaistaan taistelulla. Tunnustusvaatimukset, joita tunnustustaisteluissa esitetään liittyvät oikeudenmukaisuuden edistämiseen, jota tarvitaan itsekunnioituksen kehittymiseen ja toimijuuteen. Tunnustusteoreettinen käsitys sosiaalityöstä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistäjänä luo sosiaalityöhön kielen, jolla kokemukset loukkauksista ja epäkunnioituksista voidaan osoittaa olevan oikeudenmukaisuuden näkökulmasta ongelmia. Tunnustusteorian tuomalla kielellä on kriittiseen sosiaalityöhön strategista arvoa. Honnethin tunnustusteorian ymmärtävä sosiaalityö kykenee artikuloimaan tunnustustaisteluissa yhdistämällä tunnustusteorian käsitteillä välittäminen, oikeudet ja kunnioitus yksilön kärsimyksen ja koetun epäoikeudenmukaisuuden. (Rossiter 2014.)

Myös Houston ja Flynn ovat myös pohtineet rakenteellisen sosiaalityön kriittistä lähestymistapaa tunnustustaisteluissa. Houston (2016) täydentää Honnethin selitystä epäkunnioituksen johtamisesta tunnustustaisteluihin häpeän sosiologialla. Hänen mielestään sosiaalityön työorientaatioista, voimavarakeskeinen sosiaalityö pyrkii voimaannuttamaan asiakasta löytämällä vahvuuksia asiakkaassa, kuten tämän sisäisiä kyvykkyyksiä toteuttaa muutos elämässään. Voimavarakeskeisellä työorientaatiolla ja sen alaisilla näkökulmilla kuten yhteisösosiaalityö ja ekologinen sosiaalityö, sosiaalityö antaa asiakkaalle tunnustusta tämän voimavarojen kautta. Häpeän vastavoima on ylpeys, jota voimavarakeskeinen sosiaalityö vahvistaa asiakkaassa välittämällä hänestä ja tunnustamalla asiakkaalle kuuluvia oikeuksia ja hänen sisäisiä voimavarojansa. Takaisin saatu ylpeys voimaannuttaa asiakkaan ryhtymään tunnustustaisteluihin tunnustuksen epäsuhdan korjaamiseksi ja voimavarakeskeinen sosiaalityö on keskeinen välittäjä asiakkaan taistelukunnon kehittämisessä. (Houston 2016).

Flynn (2021) on määritellyt tunnustustaisteluiden kriittistä lähestymistapaa tunnustustaisteluissa tutkimalla sosiaalityön keinoja puuttua poliittiseen tunnustuksen epäsuhtaan Irlannin politiikassa. Tämä edellyttää hänen mielestään, että sosiaalityön on hankittava ymmärrystä politiikan käytännöistä. Hän tarkastelee politiikan teorian ja sosiaalityön rationaliteetin päällekkäisyyksiä Honnethin tunnustusteorian avulla. Hän tähdentää, että voimavarojen tunnustamiseen sisältyy marginalisoitujen ihmisryhmien poliittisten osallistumisoikeuksien, kuten äänioikeuden arvostamista. Rakenteellisen sosiaalityön kriittisen lähestymistavan on yhdessä politiikan tutkimuksen kanssa syytä kiinnostua marginalisoitujen ihmisryhmien äänestyskäyttäytymisestä ja mahdollisuuksista. (Flynn 2021.)

Tunnustustaisteluissa rakenteellinen sosiaalityö voi marginalisoitujen ihmisryhmien oikeuksien turvaamiseksi kääntyä myös oikeuksiin perustuvan työorientaation puoleen. James (2021) on tutkinut oikeuksien edistämiseen perustuvan sosiaalityön työorientaation käsitteellistämistä tarkastelemalla oppimisvaikeuksia omaaviin aikuisiin kohdennettua sosiaalipolitiikkaa. Oikeuksiin perustuvan sosiaalityön lähtökohtana on asiakkaan oikeuksien kunnioittaminen ja niiden turvaaminen. Oikeuksiin perustuva sosiaalityö edellyttää lain pykälien huomioimisen lisäksi asiakkaan oikeuksien huomioimista eettisten periaatteiden näkökulmasta, jotta oikeuksiin perustuva sosiaalityö todella tarkoittaa asiakkaan oikeuksien tunnustamista. James esittää, että Yhdistyneiden Kuningaskuntien kokeilu asettaa oppimisvaikeuksia omaavalle aikuiselle hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä, on yksi keino turvata marginaalissa olevien ihmisten oikeuksien toteutuminen. (James 2021.)

Tunnustuksen ulottuvuudet kietoutuvat yhteen ja niin tekevät myös sosiaalityön tunnustusta edistävät työorientaatiot. Relationaalinen sosiaalityö liittyy yhteen voimavarakeskeisen sosiaalityön kanssa. Asiakkaan ja työntekijän välinen luottamuksellinen ja asiakkaasta välittävä suhde osoittaa asiakkaalle tunnustusta välittämisenä. Välittävässä asiakassuhteessa sosiaalityöntekijä ja asiakas muodostavat terapeutin liittouman, jossa asiakas kokee olonsa turvalliseksi ja kykenee

käsittämään negatiivisia ja omaa toimintaa estäviä käsityksiä itsestään. Tämän voimaantumisen tuloksena asiakas näkee itsensä kyvykkäänä toimijana tunnustustaisteluissa. (Houston 2016; Hansen 2017; Mitchell 2022.)

6.2 Tunnustuksen sosiaalityö ihmisoikeustyönä

Tunnustuksen sosiaalityö kuvastaa ihmisoikeustyön ulottuvuutta ihmisoikeuksien tunnustamisena kaikille ihmisille kuuluvina ja vahvistaa sosiaalityön mandaatin toimia ihmisoikeuksien edistämiseksi. Turtiainen (2018) on tutkinut Honnethin tunnustussuhteiden merkitystä monikansallisen sosiaalityön kontekstissa tarkastelemalla paperittomien maahanmuuttajien asemaa EU-alueella. Julkisenä palvelusektorin toimijana sosiaalityö toimii yhteiskunnan ja sen ympärillä olevan kansallisvaltion mandaatilla. Tällöin sosiaalityön praktiikan harjoittamista ohjaavat kansalliset lait. Kansallinen lainsäädäntö luo kansalaisoikeuksia, jotka tunnustusteorian mukainen tunnustuksen sosiaalityö näkee kuuluvan kaikille ihmisille riippumatta juridisesta kansalaisuuden statuksesta. Tunnustuksen sosiaalityö luo ihmisoikeustyössä oikeuksia myös marginaalissa oleville esimerkiksi paperittomille maahanmuuttajille. (Turtiainen 2018.)

Kansallisvaltion lakisäätteisten raamien ohella sosiaalityöllä on ihmisoikeustyössä mandaatti toimia eli jakaa tunnustusta kaikille ihmisille myös periaatteellisten ihmisoikeuksien tuomana. Oikeudenmukaisuuden ja ihmisoikeuksien periaatteet ovat kansallisvaltioiden rajat ylittäviä ja sosiaalityöntekijöiden jakamia ympäri maailman. Jos kansallisvaltion lait ja sitä kautta kansallisvaltion lainsäädännön suoma mandaatti on ristiriidassa ihmisoikeuksien periaatteiden kanssa, ihmisoikeustyön mandaatti nostaa sosiaalityön toimijana yli kansallisvaltion antaman mandaatin. (Turtiainen 2018.) Tunnustusteoreettinen ymmärrys tukee sosiaalityötä tarkasteluissa, joissa kansallisvaltion harjoittama politiikka on ristiriidassa ihmisoikeuksien etiikan kanssa. Kansallisvaltion politiikan tuottamien ja tunnustuksen epäsuhtia aiheuttavien yhteiskunnan rakenteiden muuttaminen asettuu tunnustuksen sosiaalityön tarkoitukseksi. (Niemi 2021.) Oikeudenmukaisuuden mandaatti toimia

ihmisoikeustyössä vahvistuu sosiaalityöhön tunnustusteoreettisella ymmärryksellä. Sosiaalityön oikeudenmukaisuuden mandaatti muodostuu sosiaalityön tietopohjasta, joka sillä on liittyen tunnustuksen epäsuhtien vaikutuksiin. Epäoikeudenmukaisuutta asiakastyössä kohdatessaan, sosiaalityöllä on myös tietopohjaa siitä, miten epäoikeudenmukaisuus ja tunnustuksen epäsuhtat tapahtuvat. (Rossiter 2014; Flynn 2021; James 2021.)

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

7.1 Johtopäätökset

Tunnustusteoria sosiaalityössä on tämän maisterintutkielma aiheena. Tässä johtopäätös osiossa tarkastelen integroivalla kirjallisuuskatsauksen menetelmällä saatuja keskeisimpiä tuloksia vertaamalla niitä tutkielman teoreettisen viitekehyksen kanssa. Teoreettinen viitekehys muodostuu sosiaalityön tutkimuksessa hyödynnetyistä Axel Honnethin, Charles Taylorin ja Nancy Fraserin tunnusteorioista. Kiinnostuin tunnustusteoriasta sosiaalityöhön kuuluvissa hyvinvoinnietiikan opinnoissa. Valitsin tunnustusteorian maisterintutkielman aiheeksi, koska halusin tulevana sosiaalityöntekijä saada työkaluja asiakkaiden vastavuoroiseen tunnustamiseen. Kaikki sosiaalityön asiakkaat tarvitsevat ja ovat oikeutettuja saamaan tunnustusta. Olen tämän maisterintutkielman laadinnan ohessa sosiaalityöntekijänä työskennellessäni saanut huomata tunnustuksen olevan läsnä sosiaalityön jokapäiväisessä praktiikassa.

Sosiaalityön tutkimuksessa hyödynnetyn tunnustusteorian mukaan tunnustus on ihmisen perustarve, jota ihminen tarvitsee identiteettinsä rakentumisessa. Luonteeltaan ihmisten välinen tunnustus on vastavuoroista ja oikeuksien myöntäminen yksilölle on tunnustuksen tapahtumisen osoitus. (Honneth 1995; Taylor

1991.) Sosiaalityön käytännön asiakastyöhön suunnattu tunnustustutkimus vahvistaa edellä kuvatun teoreettisen käsityksen. Asiakastyössä tehty tunnustustutkimus myös tuo esille, kuinka tunnustuksen ulottuvuudet, kunnioitus, arvostus ja välittäminen ovat sosiaalityön asiakastyössä läsnä. Tunnustuksen vastavuoroisuus identiteetin rakentumisessa näkyy esimerkiksi sosiaalityön praktiikan piirissä suoritetuissa tutkimuksissa, joissa on tutkittu lasten ja nuorten asemaa lastensuojelun päätöksenteossa tai työttömien aikuisten ja heidän sosiaalityöntekijöidensä välillä olevaa asiakassuhdetta. Mitchellin (2022) tutkimuksen mukaan nuorten minäkuvan rakentumisessa sosiaalityöltä saadulla tunnustuksella voi olla osansa. Hansenin (2018) tutkimuksessa työttömät aikuiset kykenivät rakentamaan itsestään näkemyksen työkykyisinä ihmisinä sosiaalityöltä saadun positiivisen tunnustuksen kautta. Marshallin ym. (2020) tutkimus puolestaan vahvistaa näkemyksen oikeuksien myöntämisen olevan tunnustuksen osoitus, sillä tunnustamalla lapsen oikeuden yksilöllisyyteen lapsen toimijuus ja osallisuus sosiaalityön päätöksenteossa kasvaa. Lindahl (2021) tosin tutkimuksellaan varoittaa painottamasta oikeuksien tunnustamista liikaa, sillä lastensuojelun kontekstissa oikeuksien tunnustamiseen keskittyminen voi virallistaa ja byrokratisoida lapsen ja sosiaalityöntekijän välisen asiakassuhteen niin, että lapsen yksilölliset tarpeet voivat jäädä työskentelyssä pimentoon.

Tunnustuksen epäsuhta sorron muotona saa vahvistuksen tutkimukseni tuloksilla. Toiseuden tunnustaminen voi tarkoittaa tunnustuksen epäsuhtaa, kun se tapahtuu stereotyyppioita tuottaen ja ennakkoluuloja ruokkien kuten Ploesserin ja Mecherilin (2011) tapaustutkimuksessa, jossa saksalainen Mustafa leimattiin ulkomaalaiseksi sosiaalityön toimesta. Tunnustuksen politiikan teoretisointi tunnustussuhteiden ja taloudellisen uudelleen jaon vaikutusten osoituksena eli tunnustuksen epäsuhtaan muodostumisen teoreettiset käsitykset sen sijaan näyttäisivät tässä tutkielmassa analysoitujen tutkimusten tulosten perusteella olevan osittain vajavaiset. Garrett (2010) ei pidä selitystä tunnustuksen epäsuhtien syntymisestä täydellisenä, sillä hänen mielestään valtion rooli jää Honnethin ja Fraserin ajattelussa vähäiseksi.

Käsitys tunnustustaisteluista tunnustuksen epäsuhtan seurauksena tai vaikuttimena vahvistuu tutkimukseni tuloksissa vain osittain. Korkeamäki ja Gilligan (2020) osoittavat tunnustuksen epäsuhtan ja tunnustustaisteluihin ryhtymisen välisen yhteyden. Maahanmuuttaja nuorten keinot tunnustustaisteluissa olivat tosin osittain epäsuoria, kuten menestyminen koulutyössä keinona osoittaa muulle yhteiskunnalle kyvykkyyksiä. Sen sijaan Houston (2016) käyttää tutkimuksessaan häpeän sosiologiaa ja argumentoi tunnustuksen epäsuhtan johtavan häpeän tunteisiin, mitkä puolestaan estävät yksilöä ryhtymästä taisteluun tunnustusta saadakseen.

Ihmisoikeudet ja niiden edistäminen on sosiaalityön tutkimuksessa hyödynnetyn tunnustusteorian piirissä ymmärretty olevan sosiaalityön ja muiden ihmisoikeustyöhön osallistuvien alojen tarkoitus ja tavoite. Tunnustusteorialla on esimerkiksi hahmotettu sosiaalityön tehtävää ihmisoikeustyössä. Niemi (2021) näkee sosiaalityön toimijana, jonka tarkoitus on muuttaa yhteiskunnassa olevia tunnustuksen epäsuhtia aiheuttavia rakenteita. Rossiter (2014) luo tunnustusteoriaa hyödyntäen tähän työhön strategisen oikeudenmukaisuuden kielen, jolla sosiaalityö voi kuvata tunnustuksen epäsuhtia ja yhteiskunnassa olevaa epäoikeudenmukaisuutta.

Maisterintutkielmani tulosten mukaan sosiaalityön tehtävä ihmisoikeustyössä on tunnustusteorian näkökulmasta tunnustustaisteluihin osallistumista tunnusta edistävien työorientaatioiden avulla. Tunnustusta edistävät työorientaatiot kuten edellä mainittu rakenteellinen sosiaalityö sekä voimavarakeskeinen, oikeuksiin pohjautuva sekä relationaalinen sosiaalityö muodostavat yhdessä ihmisoikeustyön ulottuvuuden, jota nimitän termillä tunnustuksen sosiaalityö. Tunnustuksen epäsuhtien vaikutuksesta tunnustustaisteluihin aiemmin esitetystä teoriasta poikkeavat Houstonin (2016) ajatukset vahvistavat sosiaalityön tarvetta osallistua tunnustustaisteluihin tunnustusta edistävillä työorientaatioilla. Ihmisen identiteetti kyvykkäänä yksilönä kasvaa saadun tunnustuksen myötä. Tunnustusta vaille olevan ihmisen toimintakunto ei välttämättä riitä tunnustustaisteluiden käymiseen, jos hänen identiteettinsä ei ole kyvykäs yksilö. Rakenteellinen sosiaalityö eri

lähestymistapoineen näyttää tutkimukseni tulosten perusteella olevan sosiaalityön keino osallistua tunnustustaisteluihin. Sosiaalityön rooli tunnustustaisteluissa voi olla suoraa, jolloin sosiaalityö pitää yllä yleistä keskustelua vaikkapa marginaalissa olevien tilanteesta. Rooli tunnustustaisteluissa voi myös olla epäsuora, jolloin sosiaalityö keskittyy vahvistamaan ihmisen kyvykkyyksiä ryhtiä käymään omaa tunnustustaisteluaan.

7.2 Pohdinta

Integroivan kirjallisuuskatsauksen tutkimusmetodilla olen analysoinut tämänhetkistä käsitystä tunnustusteorian ja sosiaalityön yhteydestä. Tutkielmassani olen perehtynyt tutkimuksiin, joissa sosiaalityötä on analysoitu tunnustusteoriaa hyödyntäen. Tunnustuksen ulottuvuuksista, kunnioituksen ilmaiseminen itsemääräämisen kautta voi vaikuttaa sosiaalityöntekijästä itsestään selvältä asialta. Tunnustuksen ilmaiseminen pelkästään itsemääräämisen kunnioituksen kautta voi kuitenkin tuottaa ristiriidan asiakkaan edun toteutumisen näkökulmasta. Tällä maisterintutkielmalla olen selvittänyt sosiaalityön mahdollisuuksia edistää asiakkaan tunnustuksen toteuttamista kaikki tunnustussuhdeteorian ulottuvuudet huomioiden.

Käsitykseni tunnustusteoriasta ennen tätä tutkielman laadintaa rajoittui ainoastaan Axel Honnethin tunnustussuhdeteorian käsitteisiin kunnioitus, arvostus ja välittäminen. Tutkimuksen laadinta laajensi omaa ymmärrystäni tunnustusteoriasta. Alun perin tarkoitukseni oli tutkia tunnustussuhdeteoriaa sosiaalityössä, mutta aineiston kokoamisen yhteydessä havaitsin, että sosiaalityön tutkimuksessa on hyödynnetty tunnustusteoriaa laajemmin. Aineiston kokoamiseksi käyttämäni hakutermin valinnoissa näkyy tunnustussuhdeteorian painotus, kun yhtenä hakuterminä olen käyttänyt "axel honneth" AND "social work". Näen kuitenkin, että tutkimuksen luotettavuutta nostaa tosiasia, että ensimmäinen hakutermini on "recognition theory" AND "social work", jonka perusteella olen hakutuloksista ryhtynyt tämän kirjallisuuskatsauksen kannalta relevantteja artikkeleita seulomaan.

Tutkielman laadinnan aikana tein alanvaihdoksen pelastustoimesta sosiaalityöhön sijaispäteväenä sosiaalityöntekijänä. Asiakastyössä olen havainnut tunnustuksen ulottuvuuksien liittyvän vahvasti työskentelyyn asiakkaiden ja toisaalta myös sosiaalityön yhteistyökumppaneiden kanssa. Tunnustusteorian käsitteiden ymmärtäminen ja niiden pohdinta asiakastyössä vaikutti reflektioon sosiaalityön praktiikassa. Huomasin pohtivani lapsen kiireellisen sijoituksen yhteydessä, miten voidaan varmistaa, että tämän toimenpiteen yhteydessä voidaan tunnustaa lapsen turvallisuuden tunteen tarpeita. Työkäisen asiakkaani saadessa Kelalta kielteisen päätöksen psykoterapian korvaamisesta työkyvyttömyyseläkkeen nojalla, jän pohtimaan valtion eläkkeensaajille osoittamaa tunnustusvajetta arvokkaina yhteiskunnan jäseninä. Näiden reflektioiden lomassa havaitsin myös, että tunnustusteoriat eivät ole laajasti sosiaalityön ammattilaisten kesken tunnettuja. Tulevaisuudessa olisikin tarpeellista tutkimuksella selvittää, mitkä ovat suomalaisten sosiaalityöntekijöiden käsitykset tunnustuksen saamisen merkityksestä sosiaalityön asiakastyössä. Tämän ohella olisi syytä tutkia minkälaisia työmenetelmiä tunnustusta edistävät työorientaatiot voisivat hyödyntää asiakkaiden tunnustuksen saamisen varmistamiseksi. Tunnustuksen ulottuvuuksia hyödyntävä arviointimalli vanhemmuuden tarkasteluun kuulostaa hyödylliseltä ja tämän menetelmän aion omaan praktiikkaani sisällyttää. Tunnustus ulottuvuuksien kunnioituksen, arvostuksen ja välittämisen käyttöä arviointityökaluna tulisi mielestäni tutkimuksella kehittää lisää, sillä ne voisivat tuottaa uudenlaista ymmärrystä laadukkaan asiakassuhteen arvioinnin mittareina.

LÄHTEET

- Aveyard, Helen 2010. *Doing a Literature Review in Health and Social Care: A Practical Guide*. Berkshire: Open University Press, McGraw-Hill Education
- Blonk, L., Huijben, F., Bredewold, F. & Tonkens, E. 2020. Balancing care and work: a case study of recognition in social enterprise. *Disability & Society*. Vol. 35. No 6. 972–992.
- Elo, Satu & Kyngäs, Helvi 2007. The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing*. Vol. 62. No 1.107–115.
- Eskola, Jari 2015. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat: Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Raine Valli ja Juha Aaltola (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2: Näkökulmia aloittevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus. 185–206
- Eskola, Jari & Juha Suoranta 1996. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.
- Flynn, Susan 2021. Social workers, critical theory and the political sphere: addressing political misrecognition and marginalization in the Republic of Ireland. *Critical and Radical Social Work*. Vol. 9. No 3. 389–404.
- Fraser, Nancy 2007. *Feminist Politics in the Age of Recognition: A Two-Dimensional Approach to Gender Justice*. *Studies in Social Justice*. Vol. 1. No 1. 23-35.
- Garrett, Paul Michael 2010. Recognizing the Limitations of the Political Theory of Recognition: Axel Honneth, Nancy Fraser and Social Work. *British Journal of Social Work*. Vol. 40. 1517–1533.
- Hansen, Helle Cathrine 2018. Recognition and Gendered Identity Constructions in Labor Activation. *International Journal of Social Welfare*. Vol. 27. 186–196.
- Hirvonen, Onni 2020. Johdanto: tunnustuksen filosofia ja politiikka. Teoksessa Onni Hirvonen (toim.) *Tunnustuksen filosofia ja politiikka*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 9–24.

- Honneth, Axel 1995. *The Struggle for Recognition: The Moral Grammar of Social Conflicts*: Polity Press.
- Houston, Stan 2010. *Beyond Homo Economicus: Recognition, Self-Realization and Social Work*. *British Journal of Social Work*. Vol. 40. 841–857.
- Houston, Stan 2015. 'When I Look I Am Seen, So I Exist to Change': Supplementin Honneth's Recognition Model for Social Work. *Social Work and Society. International Online Journal*. Vol. 13 No 2. 1-17.
- Houston, Stan 2016. *Empowering the Shamed Self: Recognition and Critical Social Work*. *Journal of Social Work*. Vol 16. No 1. 3–21.
- Huttunen, Raimo 2020. Fraserin vaihtoehto Honnethin tunnustuksen monismille. Teoksessa Onni Hirvonen (toim.) *Tunnustuksen filosofia ja politiikka*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 171–185.
- Ikäheimo, Heikki 2008. *Sosiaalisuus ja epäsosiaalisuus sosiaalityössä*. Teoksessa Petteri Niemi ja Tuija Kotiranta (toim.) *Sosiaalialan normatiivinen perusta*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press. 13–33.
- Ikäheimo, Heikki 2020. *Fichte ja tunnustus*. Teoksessa Onni Hirvonen (toim.) *Tunnustuksen filosofia ja politiikka*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 44–59.
- James, Elaine 2021. *Rights-Based Social Work and the Named Social Worker for Adults with Learning Disabilities: A Policy Intervention 50 Years in the Making*. *British Journal of Social Work*. Vol. 51. 1259–1276.
- Kallio, Tomi J. 2006. *Laadullinen review-tutkimus metodin ja yhteiskuntatieteellisenä lähestymistapana*. *Hallinnon tutkimus* Vol. 2006. No 2, 18–28.
- Korkiamäki, Riikka & Gillican Robbie 2020. *Responding to misrecognition: A study with unaccompanied asylum-seeking minors*. *Children and Youth Services Review*. Vol. 119.
- Koskinen, Heikki J. 2020. *Tunnustusteorian uusimmat suuntaukset*. Teoksessa Onni Hirvonen (toim.) *Tunnustuksen filosofia ja politiikka*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 153–170.

- Lagerspetz, Erik 2020. Snellmanin tunnustusteoria. Teoksessa Onni Hirvonen (toim.) Tunnustuksen filosofia ja politiikka. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 78–96.
- Laitinen, Arto 2020. Taylor tunnustustaisteluiden tulkkina- ja tuomarina? Teoksessa Onni Hirvonen (toim.) Tunnustuksen filosofia ja politiikka. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 97–114.
- Lindahl, Robert 2021. Individualising or categorising recognition? Conceptual discussion concerning the relationship between foster children and their child welfare workers. *European Journal of Social Work*. Vol. 24. No 4. 566–577.
- Marshall, G., Winter, K. & Turney, D. 2020. Honneth and the positive identity formation in residential care. *Child and Family Social Work*. Vol 25. No 4. 733–741.
- Mitchell, Mary 2021. The value of recognition theory to Family Group Conferencing and childcare protection. *British Journal of Social Work*. Vol 51. 2191–2209.
- Mitchell, Mary 2022. 'Because I'm a kid...': The Struggle for Recognition of Children and Young People involved in child and family social work. *Child and Family Social Work*. Vol. 27. 526–534.
- Mäki, Markku 2020. Rousseau ja tunnustus. Teoksessa Onni Hirvonen (toim.) Tunnustuksen filosofia ja politiikka. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 25–43.
- Niemi, Petteri 2015. The Professional Form of Recognition in Social Work. *Studies in Social and Political Thought*. 174–190.
- Niemi, Petteri 2020. Tunnustussuhdeteoria sosiaalityössä. Teoksessa Onni Hirvonen (toim.) Tunnustuksen filosofia ja politiikka. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 271–287.
- Niemi, P. (2021): Recognition and the Other in Social Work. *British Journal of Social Work*. Vol. 51. 2802–2818.
- O'conner, Louise 2020. How social workers understand and use their emotion in practice: A thematic synthesis literature review. *Qualitative Social Work*. Vol. 19. No 4. 645–662.

- Ploesser, Melanie & Mecheril, Paul 2011. Neglect- Recognition- deconstruction: Approaches to otherness in social work. *International Social Work*. Vol. 55. No 6. 794–808.
- Rapeli, Merja 2017. *The Role of Social Work in Disaster Management in Finland*. University of Jyväskylä. Academic Dissertation. The Faculty of Humanities and Social Sciences.
- Ridley, Julie; Larkins, Cath; Farrelly, Nicola; Hussein, Shereen; Austerberry, Helen; Manthorpe, Jill & Stanley, Nicky 2013. Investing in the relationship: practitioner’s relationships with looked-after children and care leavers in Social Work Practices. *Child and Family Social work*.
- Robinson, Sally; Blaxland, Megan; Fisher Karen R.; Johnsson, Kelley; Kuang, Caiyue; Graham, Anne & Neale, Kate. 2020. Recognition in the relationships between the young people with cognitive disabilities and support workers. *Children and Youth Services Review*. Vol. 116.
- Roman-Lagerspetz, Sari 2020. Vapaus, totuus ja tunnustus Hegelin filosofiassa. Teoksessa Onni Hirvonen (toim.) *Tunnustuksen filosofia ja politiikka*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 60–77.
- Rossiter, Amy 2014. Axel Honneth’s theory of recognition and its potential for aligning social work with social justice. *Critical and Radical Social Work*. Vol. 2. No 1. 93–108.
- Salminen, Ari 2011. Mikä Kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteen sovelluksiin. Vaasan yliopiston julkaisuja. Opetusjulkaisuja 62. *Julkisjohtaminen* 4.
- Sennett, Richard 2004. *Kunnioitus eriarvoisuuden maailmassa*. Tampere: Vastapaino
- Särkelä, Arvi 2020. Tunnustuksen patologiat. Teoksessa Onni Hirvonen (toim.) *Tunnustuksen filosofia ja politiikka*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 115–134.
- Taylor, Charles 1991. *Autenttisuuden etiikka*. Helsinki: Gaudeamus.
- Tiihonen, Anne 2022. Kouluväkivallan riskitekijät ja ennaltaehkäisy. Kirjallisuuskatsaus kouluväkivallasta. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Maisterintutkielma sosiaalityö.

- Torraco, Richard J. 2016. Writing Integrative Literature Reviews: Using the Past and Present to Explore the Future. *Human Resource Development Review*. Vol. 15. No 4. 404–428.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Turtiainen, Kati 2018. Recognising forced migrants in transnational social work. *International Journal of migration, health and social care*. Vol. 14. No 2. 186–198.
- Turtiainen, Kati 2020. Turvapaikanhakijat ja tunnustaminen. Teoksessa Onni Hirvonen (toim.) *Tunnustuksen filosofia ja politiikka*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 255–2.
- Tutkimuseettinen Neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsittely Suomessa. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- Virokangas, Elina; Liuski, Suvi & Kuronen, Marjo 2020. The Contested Concept of Vulnerability: a literature review. *European Journal of Social Work*. Vol. 23. No 2. 327–339.

LIITE 1 TUTKIMUKSEEN VALITTUJEN AINEISTOJEN KOONTITAUUKKO

Julkaisu	Tutkimuksen tarkoitus	Menetelmä, aineisto & teoria-viitekehys	Tärkeimmät tulokset
<p>Blonk, L., Huijben, F., Bredewold, F. & Tonkens, E. (2020): <i>Balancing care and work: a case study of recognition in a social enterprise.</i> Disability & Society</p>	<p>Tarkastella vaihtoehtoisia työllistymismuotoja kehitysvammaisille ja mielenterveydenhäiriöitä kokeville hollantilaisessa yhteiskunnallisessa yrityksessä</p>	<p>Kvalitatiivinen Aineisto: puolistrukturoidut avoimien kysymysten haastattelut (n=28) ja 40 h osallistavaa havainnointia, tiedonantajina työnantajat, työntekijät ja heidän sosiaalityöntekijänsä sekä yritysten asiakkaat</p> <p>Viitekehys: Axel Honnethin tunnustusteoria</p> <p>Analyysi: ATLAS:ti ja koodaukset ydinteemoiksi</p>	<p>Työnlogiikan omaksuminen tuottaa tunnustusta, sillä työntekijät kokevat tekevänsä työtä, jota muut arvostavat. Työhön kuuluvat odotukset saavat työntekijät tuntemaan itsensä kunnioitetuksi ja arvostetuksi.</p> <p>Hoivalogiikan omaksuminen tuottaa tunnustusta, kun työntekijöiden itseluottamus kohoaa heidän tuntiessaan itsensä osaaviksi työntekijöiksi.</p> <p>Tunnustuksen muodot ovat hauraita ja riippuvat työnantajan ja työntekijän välisestä suhteesta.</p>
<p>Flynn, S. (2021): <i>Social workers, and critical theory and the political sphere: addressing political misrecognition and marginalization in the Republic of Ireland.</i> Critical and Radical Social Work.</p>	<p>Lisätä sosiaalityöntekijöiden ymmärrystä politiikan nykytilanteesta ja mahdollisuuksia puuttua tunnustuksen epäkohtiin ja marginalisaatioon, tarkastelemalla irlantilaisen edustuksellisen puolue politiikan dynamiikkaa</p>	<p>Käsitteellinen artikkeli Aineisto: Irlannin poliittinen järjestelmä</p> <p>Viitekehys: Axel Honnethin tunnustusteoria</p>	<p>Sosiaalityöntekijällä on oltava ymmärrys poliittisesta järjestelmästä, jotta hän kykenee puuttumaan poliittiseen tunnustusten loukkauksiin ja marginalisaatioon.</p> <p>Sosiaalityöntekijöiden on harjoitettava suhdetehojensa työkentelyä asiakastyössä edistääkseen tasa-arvoisempia ja oikeudenmukaisempia sosiaalipoliittisia suhteita. Sosiaalipoliitiikan puoltamisella sosiaalityöntekijät voivat soveltaa käytäntöä, joka vahvistaa poliittisesti epäkunnioitettuja ryhmiä. Sosiaalipoliitiikan ulkopuolelle jääviä asiakasryhmiä sosiaalityöntekijät voivat tukea rakentamalla näiden asiakkaiden voimavaroja voimavarakeskeisellä sosiaalityön praktiikalla</p>
<p>Garrett, P.M. (2010): <i>Recognizing the Limitation of the Political Theory of Recognition: Axel Honneth, Nancy Fraser and Social</i></p>	<p>Laajentaa sosiaalityön tunnustusteoreettisia parametreja kritisoimalla nykyajan tunnustusteoreetikoita</p>	<p>Käsitteellinen tutkimusartikkeli: Aineisto: Sosiaalityö ja politiikkatieteiden tunnustuksen politiikkaa käsittelevä kriittinen kirjallisuus</p>	<p>Tunnustusteoreetikot ovat unohtaneet valtion roolin tunnustuksen epäsuhtien muodostumisessa. Sosiaalityö osallistuu tunnustuksen epäsuhtien muodostamiseen määrittäessään</p>

Work. British Journal of Social Work		Viitekehys: Axel Honnethin ja Nancy Fraser tunnustusteoria	palveluidenkäyttäjää ryhmiin, kuten työttömät ja ongelma perheet. Tunnustusteoria tarjoaa sosiaalityöhön eettisen ja käsitteellisen perustan.
Hansen, H.C. (2018): Recognition and Gendered Identity Constructions in Labor Activation. International Journal of Social Welfare	Tarkastella sukupuolen vaikutusta työllistymistoimien kohteena olevan identiteetin rakentumiseen ja käsitykseen sosiaalisesta arvostaan	Narratiivinen Aineisto: Työvoima ja hyvinvointitoimistoissa tehdyt sosiaalityöntekijän ja työttömän välisten seurantakäyntien havainnoinnit (n=33) sekä työttömien puolistrukturoidut haastattelu (n=15) Viitekehys: Honnethin ja Fraserin tunnustusteorioiden yhdistelmä	Naispuoliset työttömät pitävät sosiaalityöntekijän välittävää ja empaattista tukea merkityksellisenä tunnustetuksi tullessaan. Miehet sen sijaan painottivat enemmän konkreettista apua työllistymiseen. Sosiaalityöntekijät auttavat työttömiä rakentamaan itsestään mielikuvan kyvykkäänä työntekijänä, tunnustamalla työttömien tarpeet, oikeudet ja saavutukset
Houston, S. (2010): Beyond Homo Economicus: Recognition, Self-Realization and Social Work. British Journal of Social Work.	Tarkastella sosiaalityön mukauttamista ja siihen kuuluvaa yksilöintiä Honnethin individualisaation kritiikillä	Käsitteellinen tutkimusartikkeli Aineisto: Sosiaalityön mukauttamisen käsitykset Viitekehys: Axel Honnethin tunnustusteoria ja individualisaation kritiikki	Honnethin ajattelusta sosiaalityön praktiikkaan neljä ulottuvuutta: symbolinen vuorovaikutus, hoito ja hoiva, kunnioitus sekä vahvistaminen. Ulottuvuudet muodostavat tunnustuksen sosiaalityön, joka huomioi asiakkaan sosiaalisena ja yksilöllisenä ihmisenä.
Houston, S. (2016): Empowering the Shamed Self: Recognition and Critical Social Work. Journal of Social Work	Tarkastella Axel Honnethin tunnustuksen mallia kriittisen sosiaalityön sovellutuksena, sekä sosiologisesti ymmärretyn häpeuden käsitettä sosiaalisen toiminnan esteenä	Käsitteellinen tutkimusartikkeli Aineisto: Kriittinen sosiaalityö ja häpeän sosiologinen käsite Viitekehys: Axel Honnethin tunnustusteoria	Häpeän kokemukset eivät johda tunnustustaiisteluihin. Häpeän vastakohta, ylpeys saa ihmisen uskomaan sosiaalisen järjestyksen muuttamiseen. Häpeän syvempi ymmärrys tuottaa sosiaalityöntekijöille käsitteellistä osaamista voimaannuttaa asiakkaitaan toimimaan tunnustuksen epäkohtia vastaan.
James, E. (2021): Rights-Based Social Work and the Named Social Worker for Adults with Learning Disabilities: A Policy Intervention 50 Years in the Making. British Journal of Social Work	Hahmottaa oikeuksiin perustuvan sosiaalityön käytännön merkitystä ja sopivuutta nykyaikaiseen sosiaalityön politiikkaan	Käsitteellinen tutkimusartikkeli Aineisto: Nimetty sosiaalityöntekijä aikuisille oppimisvaikeuksia kohtaaville-Iso-Britannian hallituksen pilotti Viitekehys: Tunnustusteoria, oikeudenmukaisuuden teorit ja teoreettinen ja filosofinen käsitys oikeuksien edistämiseen pohjautuvaan sosiaalityöhön	Oikeuksiin perustuva sosiaalityön käytäntö voi olla merkityksellistä työskenneltäessä oppimisvaikeuksia kohtaavien aikuisten kanssa, jos siihen sisältyy poliittista aktivismia, eettisten periaatteiden toteutumisen ohella. Sosiaalityöntekijöiden suhdetaidot tukevat asiakkaiden voimavarojen vahvistumista.
Korkiamäki, R. & Gillican, R. (2020): Responding	Tarkastella koettua tunnustuksen epäsuhtaisuutta hyödyntäen todisteena ilman	Kvalitatiivinen Aineisto: 18 Ilman huoltajaa maahan tulleen	Turvapaikanhakijat kokevat tunnustuksen epäsuhtaisuutta, kun heidät

to misrecognition: A Study With Unaccompanied asylum-seeking minors. Children and Youth Services Review	huoltajaa maahan tulleiden poikien kokemuksia Suomessa	turvapaikanhakijapojan haastattelut, joista osa haastateltiin kahdesti (n=28) Viitekehys: Tunnustusteoria ja Tunnustuksen epäsuhtaisuuden teoria Analyysi:	kategorisoidaan, arkielän tilanteissa ja suhteissa pakolaisiksi. Rakenteelliseksi tunnustuksen epäsuhdaksi turvapaikanhakijoiden kokemukset muuttuvat vuorovaikutuksessa ammattilaisten ja palveluntarjoajien kanssa. Tunnustuksen taistelu turvapaikanhakijoiden kanssa ja heidän puolestaan on rakenteellisen sosiaalityön tehtävä, turvapaikanhakijoiden puolestapuhujana ja politiikka toimiin vaikuttajana.
Lindahl, R. (2021): Individualising or Categorising Recognition? Conceptual Discussions concerning the relationship between foster children and their child welfare workers. European Journal of Social Work	Tarkastella sijaishuollossa olevien lasten ja nuorten suhdetta sosiaalihuollon henkilöstön kanssa Honnethin tunnustussuhdeteorialla	Käsitteellinen tutkimusartikkeli Aineisto: Näytteitä aiemmasta tutkimuksesta, jossa haasteltiin sijaishuollossa olevia lapsia ja nuoria sekä sosiaalihuollon henkilökuntaa Viitekehys: Axel Honnethin tunnustusteoria	Oikeuksien alueeseen liittyvän tunnustuksen saaminen estää tunnustuksen saamisen solidaarisena alueena. Lapsen ainutlaatuisuuden tunnustamisen perustuvat suhteet asiakastyössä voivat johtaa rakentavampaan oikeuksien tunnustamiseen. Tunnustuksen epäsuhtaisuuden vastakohta on dikotomia kategorisoinnin ja yksilöllistämisen välillä
Marshall, G., Winter, K. & Turney, D. (2020): Honneth and the positive identity formation in residential care. Child and Family Social Work	Tarkastella sijaishuollossa olevien lasten identiteetin kehittymistä Honnethin tunnustusteoria sovituksella	Käsitteellinen tutkimusartikkeli Viitekehys: Honnethin tunnustusteorian käsitteellinen viitekehys tunnustuksen ulottuvuuksista	Honnethin tunnustusteoria liittyy identiteetin kehittymisen sosiaaliseen rakentumiseen. Sijaishuoltolapsen ja henkilökunnan välisen suhteen laatu ja luonto on merkityksellinen positiivisen identiteetin kehittymisen kannalta. Tutkimuksessa ja käytännössä on kiinnitettävä huomiota identiteetin kehittymisen prosesseihin ja niiden lopputulemiin.
Mitchel, M. (2021): The value of Recognition theory to Family Group Conferencing and Child Care and Protection. British Journal of Social Work	Tarkastella läheisverkoston osuutta päätöksenteon prosessissa tunnustusteorian näkökulmasta lastensuojelun kontekstissa	Kvalitatiivinen tapaustutkimus Aineisto: 11 läheisverkostoa, tarkemmin 60 (n=60) henkilöä ja 44 puolistrukturoitua haastattelua ja 94 (n=94) analysoitua asiakassuunnitelmaa Analyysi: temaattinen analyysi Viitekehys: Taylorin, Fraserin ja Honnethin tunnustusteoriat	Tunnustuksen kokemukset myötävaikuttavat suhteiden parantumiseen perheenjäsenten välillä sekä perheenjäsenten ja ammattilaisten välillä. Kaikki tunnustuksen muodot tarvitaan, jotta perheenjäsenet pystyvät läheisverkoston työskentelyprosessiin osallistumaan ja kokemaan työskentelyn oikeudenmukaiseksi.

			Tunnustuksen epäsuhtaisuuden tutkiminen voi tuottaa syvempää ymmärrystä läheisverkostoprosessin hyödyistä ja haitoista sosiaalityön praktiikassa.
Mitchell, M. (2022) 'Because I'm a kid...': The Struggle for Recognition of Children and Young People involved in child and family social work. <i>Child and Family Social Work</i>	Tarkastella nuorten kokemuksia sosiaalihuollon asiakkuuden aikana tunnustusteorian näkökulmasta	Kvalitatiivinen tapaustutkimus Aineisto: 10 nuoren haastattelu (n= 10), osana läheisverkostotutkimusta, jossa aineistona oli 11 läheisverkostoa Analyysi: Tulkinnallinen temaattinen analyysi Viitekehys: Tunnustusteoria Honnethin ja Fraserin kehittämänä	Nuorten mukaan vuorovaikutukseen sosiaalityöntekijöiden kanssa vaikuttaa ammatillaisen asenne nuoreen lapsena. Tämä vaikuttaa myös nuoren kykyyn olla kumppani päätöksenteossa. Tunnustuksen ja tunnustuksen epäsuhteiden nuoriin kohdistuvien vaikutusten ymmärtäminen auttaa sosiaalityöntekijää rakentamaan asiakassuhteita, joissa nuori tulee kuulluksi ja tuetuksi.
Niemi, P. (2021): Recognition and the Other in Social Work. <i>British Journal of Social Work</i>	Tarkastella tunnustusteorian implikaatioita sosiaalityölle sekä puolustaa tätä näkemystä toisenlaisuuden käsitteen näkökulmasta	Käsitteellinen tutkimusartikkeli Aineisto: Webbin jäsenyydet tunnustusteoriasta sekä toiseudenkäsite Viitekehys: Tunnustusteoria Honnethin, Ikäheimon ja Laitisen kehittämänä	Tunnustusteoria kuvastaa eettisesti toisen ihmisen hyväksymisen ihmisenä ja kykeneväisenä itsemääräämiseen. Sosiaalityön pitäisi tunnustaa erilaisia toiseuksia.
Ploesser, M. & Mecheril, P. (2011): Neglect-Recognition-deconstruction: Approaches to otherness in social work. <i>International Social Work</i>	Tarkastella toiseutta ja eroavaisuuksia, jota kohdataan sosiaalityön praktiikassa	Kvalitatiivinen tapaustutkimus Aineisto: Mustafan väärä kategorisointi nuorisokeskuksella ulkomaalaisiksi Viitekehys: Hajottava lähestymistapa eroavaisuuksiin, tunnustusteoria	Toiseuden tunnistaminen tunnustamisen muotona luo sosiaalityöhön dilemma, jossa tuloksena on yksilön määrittäminen ja poissulkeminen. Sosiaalityöhön tarvitaan hajottava lähestymistapa eroavaisuuksiin, johon heidän erilaisten elämäntapojen tunnistamisen ohella kuuluu myös keinoja vähentää eroavaisuuksiin kohdistuvaa syrjintää ja poissulkua.
Ridley, J., Larkins, C., Farrelly, N., Hussein, S., Austerberry, H., Manthorpe, J. & Stanley, N. (2013): Investing in the relationship: practitioner's relationships with looked-after children and care leavers in Social Work Practices.	Tarkastella sijaishuollossa olevien lasten ja nuorten kokemuksia jatkuvuudesta ja henkilöstön saavutettavuudesta sekä asiakkaiden ja ammattilaisten välisen suhteen laatua	Kvalitatiivinen tutkimus Aineisto: lasten ja nuorten haastattelu (n=169) Analyysi: temaattinen analyysi Viitekehys: Tunnustusteoria Honnethin ja Fraserin kehittämänä	Sijaishuollossa olevien lasten ja nuorten kokemusten mukaan, heidän ja sosiaalityöntekijän välisessä suhteessa esiintyy kaikki kolme Honnethin teorian mukaista tunnustuksen ulottuvuutta. Sosiaalityöntekijä, joka kuuntelee asiakkaan yksilöllisiä mielipiteitä ja näkemyksiä, luo toiminnallaan laadukkaampaa asiakassuhdetta.

Child and Family Social work.			
Robinson, S., Blaxland, M., Fisher, K.R., Johnsson, K., Kuang, C., Graham, A., Neale, K. (2020): Recognition in the relationships between the young people with cognitive disabilities and support workers. Children and Youth Services Review	Tarkastella kognitiivisesti vammaisia nuoria ihmisiä ja heidän suhdettaan heidän tukihenkilöihinsä	Inklusiivinen kartoitustutkimus Aineisto: 2 kyselyä, toinen vammaisille nuorille, (n=81) toinen tukihenkilöille (n=56) Analyysi: ristiintaulukointi SPSS-ohjelmalla Viitekehys: Honnethin tunnustusteoria	Nuoret kognitiivisesti vammaiset ihmiset tulevat tunnustetuksi suhteessaan tukihenkilöön. Suhteessa esiintyy kunnioitusta, arvostusta ja välittämistä. Pitkään kestänyt tukisuhde ilmentää vahvempaa tunnustuksen kokemusta nuoren vammaisen taholta. Kaupunkien ulkopuolella asuvien nuorten tunnustuskokemuksen tukisuhteessa ovat positiivisempia kuin kaupungissa asuvien.
Rositer, A. (2014): Axel Honneth's theory of recognition and its potential for aligning social work with social justice. Critical and Radical Social Work	Tarkastella Honnethin tunnustusteorian käytettävyyttä sosiaalityön praktiikassa	Käsitteellinen tutkimusartikkeli Viitekehys: Tunnustusteoria Honnethin kehittämänä	Tunnustusteoria luo sosiaalityölle kielen, jolla se pystyy arvioimaan ja artikuloimaan asiakkaidensa elämässään kohtaamia loukkauksia ja epäkunnioittavia kokemuksia. Tunnustusteoria luo näistä kokemuksia sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ongelmia. Näkökulma, joka on sosiaalityölle strategisesti hyödyllinen, koska se tuo sosiaalisen oikeudenmukaisuuden osaksi sosiaalityön praktiikkaa.
Turtiainen, K. (2018): Recognising forced migrants in transnational social work. International journal of migration, health and social care	Tarkastella miten sosiaalityö voisi kukistaa kansallisen kohdistuksensa tunnustusteorian avulla	Käsitteellinen tutkimusartikkeli Viitekehys: Tunnustussuhteet, kunnioitus, arvostus ja välittäminen Honnethin kehittäminä	Maahanmuuttajien persoonan ja identiteetin kehittymisen mahdollistaminen on sosiaalityön velvollisuus, joka todentuu yksilöiden välissä tunnustussuhteissa. Näissä tunnustussuhteissa ovat läsnä kaikki tunnustuksen ulottuvuudet. Tunnustuksen ulottuvuudet vahvistavat sosiaalityön kansainvälistä mandaattia yli kansallisen mandaatin